

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Katedra rozvojových a environmentálních studií

KOMPARACE CHUDOBY V REGIONECH ČESKÉ REPUBLIKY

Bakalářská práce

Ivana Drabová

Studijní program

Studijní obor Mezinárodní rozvojová studia

Prezenční studium

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Syrovátka, Ph.D.

Olomouc 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně za pomoci citované literatury a použitých zdrojů pod vedením Mgr. Miroslav Syrovátka, Ph.D..

V Olomouci, dne.....

.....

Ivana Drabová

Poděkování

Děkuji Mgr. Miroslavu Syrovátkovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a za čas, který mi věnoval při vedení bakalářské práce.

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

Jméno a příjmení: **Ivana DRABOVÁ**
Osobní číslo: **R180285**
Adresa: **Květná 25, Bruntál, 79201 Bruntál 1, Česká republika**
Téma práce: **Komparace chudoby v regionech České republiky**
Téma práce anglicky: **Comparing poverty in regions of the Czech Republic**
Vedoucí práce: **Mgr. Miroslav Syrovátka, Ph.D.**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Zásady pro vypracování:

Anotace

Cílem bakalářské práce je analyzovat regionální dimenzi chudoby v České republice. V první části pojednává práce o měření chudoby se zaměřením na Českou republiku. V druhé části se práce zaměří na regionální komparaci chudoby včetně vizualizace prostřednictvím kartogramů. Ve třetí části bude práce analyzovat příčiny regionální chudoby v České republice.

Klíčová slova:

Chudoba; měření chudoby; regiony; Česká republika

Annotation

The aim of the bachelor's work is to analyse the regional dimension of poverty in the Czech Republic. In the first part, work on measuring poverty deals with the Czech Republic. In the second part, work will focus on regional poverty comparisons including visualization through cartograms. In the third part, work will analyse the causes of regional poverty in the Czech Republic.

Keywords:

Poverty; measuring poverty; regions; Czech Republic

Seznam doporučené literatury:

1. SIROVÁTKA, Tomáš. Monitorování chudoby v České republice: úvodní studie. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2002.
2. MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie. ISBN 80-85850-61-3.
3. ŠUSTOVÁ, Šárka. Roste podíl osob pod hranicí příjmové chudoby. Statistika & My, roč. 2, č. 6, s. 20-21, 2012. ISSN 1804-7149
4. VEČERNÍK, Jiří a Martina MYSÍKOVÁ. Chudoba v České republice: kritický pohled na evropské ukazatele. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2015. ISBN 978-80-7330-283-2.
5. MYSÍKOVÁ, Martina, Tomáš ŽELINSKÝ, Thesia I. GARNER a Jiří VEČERNÍK. Subjective Perceptions of Poverty and Objective Economic Conditions: Czechia and Slovakia a Quarter Century After the Dissolution of Czechoslovakia. Social Indicators Research [online]. 2019, 145(2), 523-550 [cit. 2020-05-07]. DOI: 10.1007/s11205-019-02102-2. ISSN 0303-8300. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1007/s11205-019-02102-2>

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Podpis vedoucího pracoviště:

Datum:

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá komparací chudoby v krajích České republiky na základě pěti měřených indikátorů. Analyzuje kraje s nejvyšší mírou chudoby a popisuje, jaké jsou její příčiny a jaké řešení se nabízejí pro její snížení.

Klíčová slova

Chudoba; měření chudoby; regiony; Česká republika

Abstract

The Bachelor thesis deals with the comparative poverty in the regions of the Czech Republic based on five measured indicators. It analyses the regions with the highest poverty rates and describes the causes and solutions offered for reducing them.

Key words

Poverty; measuring poverty; regions; Czech Republic

Seznam zkratk a značek

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
ÚV KSČM	Ústřední výbor Komunistické strany Čech a Moravy
ČSÚ	Český statistický úřad
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)
WHO	World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
EU-SILC	Výběrové šetření Životní podmínky
MSK	Moravskoslezský kraj
MFCR	Ministerstvo financí České republiky
ÚP	Úřad práce
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení

Seznam tabulek

Tabulka 1: Materiální deprivace v ČR 2019	18
Tabulka 2: Měsíční hranice ohrožení příjmovou chudobou pro vybrané složení domácnosti v roce 2019.....	19
Tabulka 3: Nerovnost chudoby u mužů a žen v letech 2015-2019	22
Tabulka 4: Olomoucký kraj.....	23
Tabulka 5: Moravskoslezský kraj.....	23
Tabulka 6: Zlínský kraj	24
Tabulka 7: Pardubický kraj	24
Tabulka 8: Královehradecký kraj	25
Tabulka 9: Plzeňský kraj	25
Tabulka 10: Středočeský kraj	26
Tabulka 11: Hl. město Praha	26
Tabulka 12: Karlovarský kraj.....	27
Tabulka 13: Ústecký kraj.....	28
Tabulka 14: Vysočina.....	28
Tabulka 15: Jihomoravský kraj	29
Tabulka 16: Jihočeský kraj	29
Tabulka 17: Liberecký kraj	30
Tabulka 18: Robustnost materiální deprivace v krajích ČR.....	31
Tabulka 19: Modifikované ekvivalentní jednotky OECD 2019.....	31
Tabulka 20: Očekávaný roční příjem, kterým musí domácnost disponovat 2019	32
Tabulka 21: Roční příjem osob v krajích ČR za rok 2019	33
Tabulka 22: Ekvivalentní skutečný příjem domácnosti v roce 2019	33
Tabulka 23: Blízkost skutečného ekvivalentního příjmu k hranici ekvivalentní příjmové chudoby	34
Tabulka 24: Mezivýpočet dlouhodobé nezaměstnanosti v krajích ČR 2019	35
Tabulka 25: Míra dlouhodobí nezaměstnanosti	37
Tabulka 26: Míra osob s nedostatečnou gramotností v krajích ČR 2019.....	38
Tabulka 27: Problémy krajů ČR s energetickou chudobou 2019.....	41
Tabulka 28: Souhrnný pohled na intenzitu lidské chudoby v ČR za rok 2019	42

Seznam obrázků

Obrázek 1: Lidé žijící pod hranici chudoby v letech 2010-2019	17
Obrázek 2: Míra dlouhodobé nezaměstnanosti v ČR v roce 2019	38

Obsah

Úvod	10
Cíle práce a metody.....	12
1. Vymezení pojmu chudoba.....	13
1.1 Typy chudoby	13
1.2 Chudoba v ČR.....	15
1.3 Měření chudoby v ČR	17
1.4 Co může s chudobou v ČR udělat celosvětová pandemie koronaviru?.....	20
1.5 Kdo nejvíce trpí chudobou v ČR.....	21
2. Komparace chudoby v jednotlivých krajích ČR	22
2.1 Komparace krajů podle materiální deprivace	22
2.2 Příjmová chudoba v krajích ČR za rok 2019	31
2.3 Dlouhodobá nezaměstnanost v jednotlivých krajích ČR v roce 2019	34
2.4 Míra osob s nedostatečnou gramotností v krajích ČR v roce 2019.....	38
2.5 Energetická chudoba v regionech ČR.....	40
2.5 Souhrnný pohled na intenzitu lidské chudoby v regionech ČR	41
3. Příčiny a důsledky chudoby v ČR	43
3.1 Dlouhodobě nízký nebo nepřiměřený příjem	44
3.2 Dlouhodobá nezaměstnanost	45
3.3 Finanční negramotnost.....	46
3.4 Zadlužení občanů.....	47
3.5 Děti a chudoba	47
3.6 Závislost na drogách a alkoholismus	48
4. Řešení chudoby v ČR	48
4.1 Sociální politika ČR	49
4.2 Adekvátní příjem	50
4.3 Prevence kriminality.....	50
4.4 Chudoba a zdraví.....	50
4.5 Řešení chudoby v Moravskoslezském kraji	51
Závěr.....	53
Seznam zdrojů	56

Úvod

Chudoba, ač chceme nebo ne, je problémem i České republiky. I přes to, že se Česká republika v rámci chudoby nachází na nejvyšších příčkách evropského měřítka, jedná se i zde o závažný problém, u kterého je zapotřebí neustále hledat řešení, jak chudobu zmírnit. Důležité je, se tomuto tématu nevyhýbat. Chudoba jen tak nezmizí, i když by to bylo více než skvělé. Jak už vypovídá název této bakalářské práce „Komparace chudoby v regionech České republiky“, je práce zaměřena nejen na chudobu v České republice jako celku, ale zejména na srovnání chudoby v jednotlivých krajích České republiky. Aby bylo vůbec možné chudobu analyzovat, je nezbytné vědět, co přesně pojem chudoba znamená a jak ji správně interpretovat. Chudoba je velmi specifický pojem. Je těžké přesně vystihnout její definici. V současné době je chudoba brána za jeden z nejdůležitějších problémů lidské populace, který je třeba vymýtit, nebo alespoň zmírnit její dopady. Chudoba je střetem zájmu většiny států a mezinárodních organizací, kterými jsou například OSN nebo Evropská unie.

V první části práce je věnována pozornost typům chudoby. Mezi nejzávažnější formy chudoby patří chudoba absolutní, kdy člověk není schopen uspokojit ani základní lidské potřeby. V těch nejhorších scénářích může vést i k úmrtí. Mírnější formou, jestliže to tak můžeme nazvat, je chudoba relativní, kde nedochází vlivem chudoby k úmrtí jedince, který se v této situaci nachází, není ale ani důvodem tento druh chudoby podceňovat. Dalším typem, který je založen primárně na výsledcích statistických šetření respondentů, kteří sami vybírají ze seznamu potřeb věci, které jsou k jejich životu nezbytně nutné, nazýváme konsensuální přístup. Opakem tohoto typu chudoby je typ preskriptivní. Nesmíme vynechat ani objektivní a subjektivní typ chudoby, kdy subjektivní typ závisí na vlastním hodnocení stavu lidí. Práce je také zaměřena na problém chudoby v jednotlivých časových obdobích ČR. Pozornost je věnována na vývoj chudoby v předválečném Československu, v období komunistické nadvlády, po roce 1989, ale také jak jsme na tom s problémem jménem chudoba dnes. Chudobu v ČR můžeme měřit určitými ukazateli. Práce se věnuje měření podle materiální deprivace, která nám měří kolik procent lidí v ČR si nemůže dovořit 4 z 9 položek, příjmové chudoby, dlouhodobé nezaměstnanosti a jaká je v České republice míra populace s nedostatečnou gramotností. V práci je zmíněna i současná situace spojená s pandemií koronaviru. Hlavní otázkou je, jaké dopady bude mít pandemie na chudobu v ČR? Určitě je také nutno dodat, kdo nejvíce trpí v naší zemi chudobou. Jsou to hlavně rodiny s dětmi? Nebo lidé v důchodovém věku?

Další část bakalářské práce, jak je uvedeno v názvu, bude věnována chudobě v jednotlivých regionech ČR. Zabývá se měřením podle stejných parametrů jako u České

republiky. U materiální deprivace je porovnáváno 9 položek, které si v jednotlivých krajích občané nemohou dovolit více či méně. Pod hranicí chudoby žije v České republice desetina obyvatel. Jak jsou na tom jednotlivé regiony? Který kraj patří mezi nejohroženější? Podle provedeného výpočtu jsou v ČR 4 kraje, které se blíží k hranici příjmové chudoby. Nedílnou součástí pro měření chudoby je vzdělání. Dlouhodobá nezaměstnanost je také nedílnou součástí komparace chudoby mezi kraji. Trpí ji převážně občané s nedostatečnou gramotností, která je také předmětem zkoumání. Méně probíraná, ale v současné době největší strašák českých domácností je energetická chudoba. Pro tento druh chudoby neexistuje přesná definice, ale lze ji interpretovat jako nedostatek energie pro dostatečné vytápění nebo ochlazení domácnosti. V této části energetické chudoby se podíváme, kolik procent domácností si nemůže dovolit vytápěný byt, jak velký podíl na nákladech na bydlení má teplo a kolik domácností má problém s úhradou za energie v jednotlivých krajích ČR.

Poslední neboli třetí část se týká příčin, následků a řešení chudoby. Příčiny chudoby mohou být jakékoli. Příčina současné legislativy nebo finanční negramotnost, která vede k neznalosti trhu, a tudíž může patřit k hlavním příčinám chudoby. Následky chudoby mohou být mnohdy velice závažné, mohou vést k zadlužení a v horším případě i ke kriminalitě. Proto aby se co nejvíce zamezilo těmto následkům, je třeba stanovit některá opatření, která by pomohla ke snížení chudoby v České republice. Jedná se zejména o opatření v oblasti bydlení, vzdělání, hazardu nebo nezaměstnanosti.

Cíle práce a metody

Cílem práce je porovnání chování chudoby nejen v České republice jako celku, ale i v jejích regionech. Zásadním cílem je uvědomění si, že chudoba se netýká nejen rozvojových zemí, ale i nás jako České republiky. Proto je v práci kladen důraz vždy na nejohroženější kraj v rámci konkrétní metody měření.

Tato práce si klade za cíl zodpovědět následující výzkumné otázky:

-Jakými nástroji se měří chudoba v České republice?

-Které kraje v České republice, podle jednotlivých nástrojů měření chudoby, jsou nejvíce postižené chudobou?

-Jaké jsou příčiny, následky chudoby? A jaká řešení se nabízí?

Práce je objektivní studií. Zdroje byly čerpány především z primárních a sekundárních dokumentů, například z internetových vědeckých článků, z odborných knih, výzkumných reportů. Dále jsem čerpala z Českého statistického úřadu a z webových zdrojů Světové banky. V práci byly použity metody kvalitativního výzkumu, analýzy dat a porovnávání, které mi napomohly k dosažení cílů. Pro lepší orientaci práce obsahuje přehledné tabulky, grafy, ale i kartogramy a kartodiagramy.

1. Vymezení pojmu chudoba

Chudobu nelze konkrétně definovat. Existuje mnoho různých definic, ale která je ta správná? Chudoba lidskou populaci vždy provázela a ani 21. století není výjimkou. S pojmem chudoba si většinou spojíme člověka, který nemá dostatek základních lidských potřeb jako je jídlo, střecha nad hlavou nebo dostatek oblečení. Člověka, který je bez finančních prostředků, bez přístupu k základnímu vzdělání nebo bez zaměstnání. Podle autorů Rowtreeho a Sena, je chápána definice jako deprivaci v absolutním smyslu, což znamená nedostatečné uspokojení jak psychických, tak i fyzických potřeb člověka. Naopak na relativní pojetí neboli sociální strádání člověka, klade důraz Townsend, který společně Spickerem a dalšími zdůrazňuje, že chudoba není nástrojem popisující určité vlastnosti, které lidé mají či nemají, ale nástrojem popisujícím souhrn určitých podmínek, ve kterých se lidé ocitli. (Mareš, 1994)

Světové banka a chudoba

Světová banka patří mezi nejvlivnější aktéry v mezinárodním boji proti chudobě. Ze všech aktérů má značný přísun statistik a dat o rozvojové problematice. V současné době se Světová banka zaměřuje nejen na statistiky zaměřené na dopad světové chudoby v souvislosti s konflikty nebo změnou klimatu, který patří mezi největší hrozby, ale i jak ovlivnila chudobu současná pandemie Coividu-19. Světová banka odhaduje, že by se kvůli nové hrozbě mohl zvýšit počet lidí žijících v extrémní chudobě až o 115 milionů. V současné době žije pod hranicí chudoby okolo 736 milionů lidí. Světová banka vymezuje hranici chudoby jako živobytí pod 1,90 \$/den na osobu. (Linder, Strnad, 2006)

1.1 Typy chudoby

Chudobu lze rozdělit do dvou velkých skupin, absolutní a relativní chudobu, které se nadále dělí. Horším stádiem chudoby je absolutní chudoba.

Absolutní chudoba

Jedná se o takovou chudobu, kdy člověk není schopen uspokojit ani základní lidské potřeby, jako je zajištění potravy, oblečení, bydlení a další faktory jako je například základní vzdělání nebo jeho bezpečnost. U toho to druhu chudoby může dojít k ohrožení života, pokud osobě, která se v tomto stavu nachází, nebude poskytnuta pomoc. (Mareš, 1994; Český statistický úřad)

Relativní chudoba

Relativní chudoba je založena na základě komparaci životní úrovně jedince s průměrnou životní úrovní v dané společnosti, zejména v bohaté. Základní potřeby, oproti absolutní chudoby, jsou uspokojovány u všech členů společností. Společnost netrpí extrémní bídou spojenou s hladověním a úmrtím, avšak část populace je vyloučena, jestliže nedosáhla běžné úrovně společnosti, ve které žije. (Mareš, 1994)

Konsensuální přístup

Je založen na výsledcích statistických šetření respondentů, kteří ze seznamu potřeb vybírají položky, které považují za nezbytné pro život nebo jak velký příjem potřebují. Piachaud (1987) a Walker (1987) rozeznávají v rámci tohoto přístupu několik možností. Například, veřejnost má odhadnout, jaké položky životního standardu by měly tvořit práh neboli hranici chudoby. Co si veřejnost myslí, jaké položky by měly být poskytovány na minimální úrovni nebo požaduje po veřejnosti, aby stanovila úroveň dávek pro chudé, které by šly z jejich daní. (Mareš, 1994)

Preskriptivní chudoba

Oproti konsensuálního přístupu, vymezuje chudobu na základě expertních odhadů minimálního příjmu nezbytného pro přežití. (Mareš, Rabušic, 1996)

Objektivní chudoba

Koncept objektivní chudoby je založen na nezávislých aspektech chudých lidí. Vymezení objektivního konceptu není závislé na mínění těch, které považujeme za chudé. (Mareš, Rabušic, 1996)

Subjektivní chudoba

Koncept, který je postaven na vlastním hodnocení stavu. Nejde o to, jestli je člověk opravdu chudý, záleží na jeho pocitech, jež tento stav doprovází. Lidé se sebezarážují. Ti, kteří se cítí být bohatí, se většinou zařazují do vyšší třídy a naopak ti, kteří se cítí být chudí, se řadí do nižší skupiny. Většinou je pocit chudoby porovnáván s tím, co jedinec nebo domácnost má a co by chtěla. Co opravdu potřebuje nebo co mají ostatní. Chudý člověk si může myslet, že je bohatý, i když žije s nízkým příjmem ve vyspělé zemi, a naopak lidé co chudí nejsou, ale cítí se být, jen kvůli tomu, že si nemohou dovolit auto a musí jezdit hromadnou dopravou. Z toho

vyplývá, že subjektivní chudoba nemůže určovat hranice chudoby, z důvodu dokreslování problematiky chudoby. (Mareš, Rabušic, 1996; Buryová, 2019; Mareš, 2002)

1.2 Chudoba v ČR

V této podkapitole nahlédneme do historického kontextu chudoby v České republice. Jak se chudoba v jednotlivých obdobích vyvíjela.

Chudoba v meziválečném Československu

Výzkum chudoby v českých zemích prošel za posledních 100 let různými problémy. Ačkoli v předválečné Československé republice byla tomuto tématu věnována dostatečná pozornost a výzkum chudoby byl považován za samozřejmou součást zájmu o životní podmínky obyvatelstva, možnosti výzkumu však byly skromné. Situaci nenahrávaly ani hospodářské poměry, které nebyly ideální.

První roky státu poznamenaly dozvuky války, znehodnocení měny a zoufalý nedostatek zboží. Téhle těžké situaci nenahrávalo ani zvyšování nezaměstnanosti, ke které přispívali demobilizovaní vojáci a dělníci demilitarizovaných firem a ani nevlídné vztahy s nástupnickými státy rakousko-uherské monarchie. Následně české země zasáhla celosvětová krize a z problémů ji vytáhly zbrojní a jiné výdaje, které souvisely s přicházející válkou. (Večerník, 2011)

Josef Gruber, který byl prvním ředitelem Sociálního ústavu Republiky československé, uvedl výzvu nové éry v sociální oblasti, která zněla takto: „*V republice připadl právě sociální péči jeden z úkolů nejdůležitějších a nejnesnadnějších. V bývalé monarchii ochranné a pojišťovací zákonodárství dělnické ocitlo se v naprosté stagnaci ... o reformu zastaralého chudinství vůbec se ani nepokuseno, také péče zdravotní převalela na samosprávné činitele a o děti a jiné osoby fyzicky nebo duševně k vlastnímu výdělku neschopné zůstaveno pečovatí státně neorganizované dobročinnosti soukromé. Přitom nová republika chtěla ... ukázati se státem i sociálněpoliticky vysoce pokrokovým, ba co možná pokročilejším nad své bližší i vzdálenější sousedy*“ (Gruber, 1924) I tak byla chudoba nadále vážným tématem.

Komunistický režim

Období vlády komunistického režimu nebylo pro mnoho lidí příjemným obdobím, i když se komunistický režim dostal k moci ve chvíli, kdy převládal boj proti buržoazii a bohatým lidem. V roce 1948 převzali komunisté definitivní moc a sociologie byla odsouzena,

vyhnána z univerzit i veřejného života. Režim se mohl hájit tím, že lidé mají plnou zaměstnanost a funkční systém sociálního zabezpečení.

Co se týče tzv. absolutní chudoby, v období komunistického režimu, bylo málo chudých. Lidé museli mít střechy nad hlavou a musely být uspokojeny základní lidské potřeby. Podle teorie tzv. Maslowy pyramidy má člověk pět základních potřeb, které jsou seřazeny podle toho, jak se postupně vyvinuly a jsou-li nižší nebo vyšší z hlediska jejich hodnoty.

V období komunistického režimu byla i veškerá analýza průzkumů v domácnostech zakázána. K přehledu, jak si vede česká společnost, byly zveřejněny jen jednoduché křížové tabulky. V roce 1968 se pokusil o popis aktuální chudoby Miroslav Hiršl, který jako pedagog Vysoké školy stranické ÚV KSČM líčil chmurné postavení dělnické třídy za kapitalismu. (Večerník, 2011)

Období po roce 1989

Možnosti výzkumu oproti komunistické éře se výrazně zvýšily. Nastaly obavy z chudoby v souvislosti s liberalizací cen potravin, a také z důsledku zavádění nového systému daní a příspěvků na pojištění. Nárůst chudoby nakonec nebyl tak velký díky udržení vysoké zaměstnanosti a brzkému zklidnění cen. V letech 1988-1996 přišly změny v rozdělení rodinných příjmů, které vedly k růstu nerovnosti mezi občany. Chudoba tak byla i nadále součástí politického i veřejného diskurzu.

O deset let později v roce 2002 byl zveřejněn dokument „Sociální doktrína České republiky“. Dokument měl sloužit pro tvůrce sociální politiky České republiky jako minimální programové východisko boje proti chudobě pro budoucí období. Doktrína mj. uvádí, že nejlepší způsob, jak vyhrát proti chudobě, je poskytnutí rovných příležitostí ve všech oblastech, hlavně v oblasti trhu práce a vzdělání. Ministerstvo práce a sociálních věcí se také začleňuje do boje proti chudobě. Ve spolupráci s širokým týmem zástupců z různých organizací od roku 2004 sestavuje „Národní akční plány sociálního začleňování“. Mezi zástupce, kteří významně přispívají datovými přílohami je Český statistický úřad. Statistická šetření však nejsou dostačující k měření chudoby, jelikož nezahrnují do výzkumu specifické skupiny populace. Těmito populacemi rozumíme například osoby v pečovatelských domech nebo lidi bez domova.

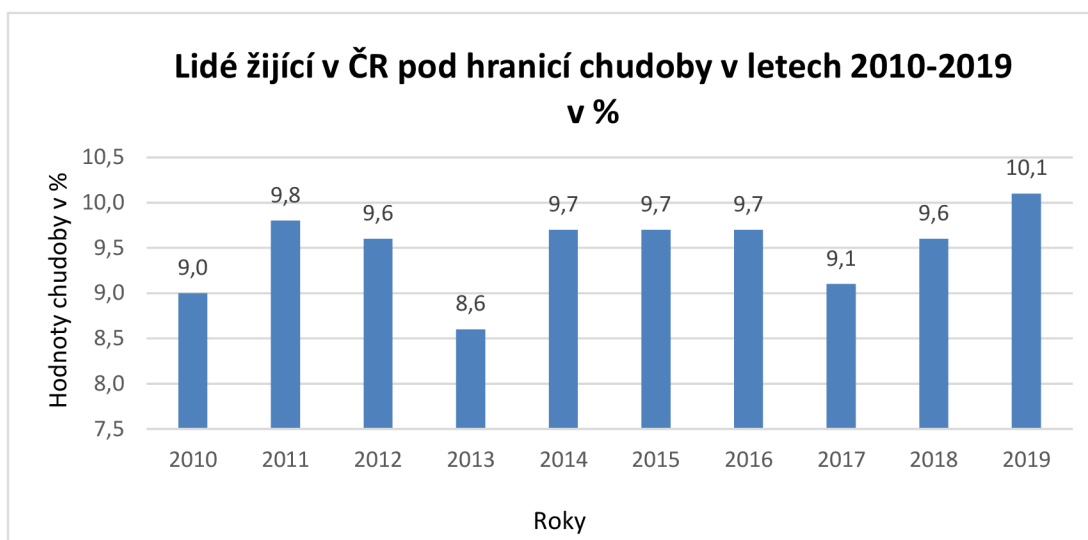
Chudoba dnes

Česká republika patří v Evropské unii mezi země s nejnižším procentem ohrožení obyvatelstva chudobou. Každý rok se v ČR uskutečňuje šetření v oblasti Životní podmínky

domácností (EU-SILC), kde mezi nejsledovanější ukazatele patří ohrožení příjmovou chudobou. Česká republika si nevede špatně ani v kupní síle domácností, i když zaostává za zeměmi jako například Rakousko, které má kupní sílu dvakrát větší než my. Jak říká ekonom a sociolog Sociologického ústavu Akademie věd ČR Jiří Večerník (2019): „*Chudoba v širším společenském měřítku tak u nás moc nehrozí.*“ (Vopravil, Večerník, 2019)

V níže uvedeném grafu můžeme porovnat, jak se chudoba v České republice vyvíjela po dobu deseti let. Hodnota chudoby se deset let drží na 9-10 %. Výjimkou byl jen rok 2013, kdy míra chudoby klesla na 8,6 %. V tomto roce se hranice chudoby držela na 116,2 tisících Kč na osobu za rok. Oproti roku 2019 byla hranice výrazně nižší, a to o 37,6 tisíc Kč na osobu za rok.

Obrázek 1: Lidé žijící pod hranicí chudoby v letech 2010-2019

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

1.3 Měření chudoby v ČR

Měření chudoby slouží k identifikaci chudých, ale hlavně k zjištění jejich podílu ve společnosti. V této podkapitole se zaměříme na materiální deprivaci, příjmovou chudobu, dlouhodobou nezaměstnanost a míru nedostatečné gramotnosti v České republice.

Materiální deprivace

Životní úroveň jednotlivců, ale i domácností, můžeme měřit materiální deprivací. Materiální deprivace vyplývá z údajů výběrového šetření Životní podmínky ČSÚ. Indikátor míry materiální deprivace spočívá v nedostatku jednotlivce či domácnosti, kteří čelí finančním problémům a nemůžou si tak dovolit 4 z 9 položek. (Šustová, 2015)

V roce 2019 žilo v České republice 281,4 tisíc osob čelící materiální deprivaci. Výrazně nejvíce ohroženou skupinou byli nezaměstnaní s hodnotou 20,3 %. Co se týká domácností nejhůře na tom jsou domácnosti, kde je jen jeden rodič a alespoň jedno závislé dítě. Hodnota se zde pohybuje na 8,1 %. Naopak nejlépe si vedou domácnosti se dvěma dospělými a dvěma dětmi, kde je hodnota míry materiální deprivace výrazně nižší 1,4 %. (Český statistický úřad, 2018, 219)

V níže uvedené tabulce můžeme vidět, jak si vedly české domácnosti v roce 2019. Výraznou položkou, kterou si domácnosti nemohly dovolit, byla týdenní dovolená mimo domov. Dovolenou si nemohlo dovolit 22,1 % domácností, 6,8 % si nemohlo dovolit osobní auto a 5,9 % domácností si nemohlo dovolit jíst maso obden. Naopak domácnosti neměly velký problém s úhradou nájemného a téměř všechny si mohly dovolit pračku i telefon.

Tabulka 1: Materiální deprivace v ČR 2019

Materiální deprivace v ČR v letech 2019	
Indikátor v (%)	Rok
	2019
Týdenní dovolená mimo domov	22,1
Barevná televize	–
Osobní auto	6,8
Telefon	0,2
Pračka	0,4
Jíst maso obden	5,9
Dostatečně vytápěný byt	3,2
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	1,6
Osobní počítač	2,6

Zdroj: vlastní zpracování podle Český statistický úřad: Životní podmínky, 2019)

Příjmová chudoba

Dalším indikátorem pro měření chudoby v České republice je příjmová chudoba. Evropskou unií je definována podílem osob s ročním příjmem nižším, než je stanovena hranice chudoby. Hranice chudoby je v každé zemi jiná. Obecně se udává 60 % mediánu národního příjmu. (Sociologický ústav akademie věd, 2020)

Podle posledních měření z roku 2019, žije v České republice okolo 1 miliónu obyvatel pod hranicí chudoby, což představuje 10,1 % populace. Život pod hranicí chudoby určuje příjem, který je nižší než 60 % průměrného příjmu. V ČR je hranice příjmu z roku 2019 12 818 Kč na měsíc. Česká republika se drží mezi vyspělými evropskými státy dlouhodobě na nejnižší míře relativní příjmové chudoby. Například v Německu je hodnota příjmové chudoby na 16 -ti %, což je o více jak polovinu více jak u nás, nicméně, příjmová hladina, ze které míra vychází, je

v Německu dva a půl krát vyšší. Z toho vyplývá, že ti, kteří v Německu patří mezi chudé, by v České republice se svým příjmem pod hranici chudoby nezapadali. (Myslíková, Fialová, 2020)

V níže uvedené tabulce můžeme vidět, jaká je měsíční hranice ohrožení příjmovou chudobou v jednotlivých kategoriích. Jak už jsme zjistili, mezi nejvíce ohrožené skupiny podle materiální deprivace patří domácnosti, kde je jen jeden rodič a alespoň jedno závislé dítě. Hranice ohrožení příjmovou chudobou pro toto složení domácnosti je 16 663 Kč. Naopak domácnost se dvěma dospělými a dvěma dětmi, která si v materiální deprivaci vedla výrazně lépe, má hranici příjmové chudoby na 25 635 Kč na měsíc.

Tabulka 2: Měsíční hranice ohrožení příjmovou chudobou pro vybrané složení domácnosti v roce 2019

Měsíční hranice ohrožení příjmovou chudobou pro vybrané složení domácnosti v roce 2019 v (Kč)	
Jednotlivec	12 818
Dvě dospělé osoby	19 227
Rodič s dítětem do 13 let	16 663
Rodiče s dítětem do 13 let	23 072
Rodič se dvěma dětmi do 13 let	25 635
Rodiče se dvěma dětmi do 13 let	26 917
Rodiče se třemi dětmi – do 13 let a dvěma staršími 13 let	35 889

Zdroj: vlastní zpracování podle ČSÚ

Dlouhodobá nezaměstnanost

Obecně nezaměstnanost představuje zvýšené riziko chudoby. Tímto aspektem jsou ohroženi zejména dlouhodobě nezaměstnaní. Mezi ně patří ti, kteří nemohou najít zaměstnání po dobu jednoho roku a déle. Pokud lidé nemohou najít dlouhodobě práci, mohou se dostat do ekonomické tísně, která by mohla mít i negativní dopad na chod celé domácnosti. Tato situace bývá spouštěčem jak psychologických, tak i různých sociálních problémů, jako je ztráta společenských a sociálních vztahů. Člověk se také může cítit podceňován a ztrácí víze v lepší budoucnost. Proto i dlouhodobá nezaměstnanost patří mezi mnohem závažnější než nezaměstnanost krátkodobá, která je naopak přirozenou součástí trhu práce. (Duspivová, Nestrstová, 2018)

Dlouhodobá nezaměstnanost v České republice výrazně klesla. K roku 2018 trpělo dlouhodobou nezaměstnaností 19 613 osob a k poslednímu měření, z roku 2019, jejich počet klesl na 13 600. Nezaměstnaností trvajících více než 1 rok trpěli více muži ve věku 45-59 let než ženy. Z celkového počtu 13 600 osob bylo postiženo 7 700 mužů. Z pohledu vzdělání lidí, kteří mají jen základní vzdělání nebo střední bez maturity, jsou více ohroženi než lidé, kteří dosáhli

střední školy s maturitou anebo vysokoškolského vzdělání. Míra dlouhodobě nezaměstnaných v České republice je 0,25 %. (ČSÚ, dlouhodobá nezaměstnanost podle krajů, 2019)

Míra populace s nedostatečnou gramotností

Z dat, která jsou uveřejněna na stránkách Českého statistického úřadu víme, že mezi osoby, které nejvíce trpí chudobou patří ty, které dosáhly pouze základního vzdělání anebo osoby, které nemají žádné, tedy nedokončené vzdělání. Tito lidé nemají uplatnění na trhu práce. Pro zjištění míry nedostatečné gramotnosti je třeba vědět počet obyvatel nad 15 let, protože právě v tomto věku končí povinná školní docházka. Míra nedostatečné gramotnosti se tedy vypočítá podílem osob se základním vzděláním a celkovým počtem obyvatel nad 15 let. K poslednímu měření byla míra nedostatečné gramotnosti v České republice 10,9 %.

1.4 Co může s chudobou v ČR udělat celosvětová pandemie koronaviru?

Každý z nás je nějakým způsobem ovlivněn současnou situací, která není pro mnohé z nás jednoduchá. Ať se to týká zdraví, našeho státu nebo práce. Nás v této podkapitole bude nejvíce zajímat, jak pandemie poznamenala chod státu a zaměstnanost občanů ČR. Pandemie bude mít pro českou ekonomiku silné dopady, napříč všemi oblastmi života společnosti. Dopady nejvíce zasáhnou ty, kteří už před pandemií byli bez zaměstnání nebo měli finanční problémy. Mnozí v tomto období ztratili svou práci, nemohli vykonávat podnikatelskou činnost z důvodu vládního opatření nebo jim klesly příjmy natolik, že svou podnikatelskou činnost museli ukončit.

Sociologický ústav Akademie věd ČR přišel se dvěma reálnými scénáři, jak by dopad Covidu-19 v ČR mohl vypadat. V prvním scénáři snižuje veškeré tříměsíční příjmy o polovinu. Ve druhém scénáři simuluje propad příjmu, který se liší pro jednotlivá odvětví ekonomiky, typy zaměstnání i podnikatele a OSVČ. Dopady byly simulovány na pravdivých datech z roku 2018. Podle prvního scénáře očekávají zvýšení hranice chudoby z 9,6 % na téměř 12 %. U zaměstnanců, kteří přišli o své zaměstnání, by hranice chudoby mohla stoupnout až na 4,8 % z 2,6 % a ohroženou skupinou budou i podnikatelé a OSVČ, u kterých se předpokládá zvýšení hranice z 7,3 % na 10,1 %. Co se týká druhého scénáře, zde by hranice chudoby mohla vyšplhat ještě výše a to na 11,9 %. U zaměstnanců by se mohla zvýšit hranice na 5,1 % a u podnikatelů a OSVČ na 10,7 %. (Myslíková, Fialová, 2020)

Aby k těmto scénářům nedošlo nebo alespoň, aby nedošlo k takovému velkému nárůstu hranice chudoby, přišel Úřad práce ČR s pomocí. Představil nový projekt Outplacement (OUT).

Jedná se o projekt, který pomáhá zaměstnancům, ale i zaměstnavatelům nejen ustát koronavirovou krizi, ale také reagovat na změny na trhu práce. Zaměstnancům, kteří se nachází ve výpovědní lhůtě, nebo mají smlouvu na dobu určitou, mají šanci díky této podpoře najít práci ještě v současném zaměstnání. Pro zaměstnavatele nabízí podporu udržet si dál dlouholeté pracovníky, pro které už by jinak práce nebyla. Zaměstnavatelé díky podpoře mají možnost pracovníky proškolit na jinou pozici. Projekt může dále pomoci zaměstnavatelům přijímat nové pracovníky, na jejichž mzdy by Úřad práce ČR přispíval. (Úřad práce ČR, 2021)

1.5 Kdo nejvíce trpí chudobou v ČR

Příjmovou chudobou v České republice nejvíce trpí lidé bez zaměstnání a nepracující starobní důchodci, u kterých je riziko příjmové chudoby z roku 2018 na 14,4 %. Jestliže se zaměříme na domácnosti, nejhůře jsou na to domácnosti, kde je samotný rodič na jedno či více dětí. Příjmová chudoba se také týká důchodců nad 65 let, kde hodnota příjmové chudoby překračuje 14 %. Naopak mezi nejméně ohrožené osoby patří dvojice dospělých bez dětí nebo dva dospělí bez dětí, kde jeden z rodičů je starší 65 let. (ČSÚ, 2019)

Chudoba genderové nerovnosti v ČR

Chudoba je v Evropě silně feminizovaná, a ani Česká republika není výjimkou. Chudoba v ČR nerespektuje rovnost mužů a že i zde trápí chudoba více ženy než muže. Evropský institut už desátým rokem každoročně zveřejňuje žebříček indexu genderové nerovnosti, kde si Česká republika nevede zrovna nejlépe. Od samého začátku žebříčku se propadla o 9 příček na současné 23. místo. Rovnost pohlaví v Česku dosahuje 56,2 bodů ze 100 možných. Hůře je na tom například Polsko, Slovensko, Rumunsko, Maďarsko nebo Řecko. V ČR jsou nejvíce ohroženy ženy v důchodovém věku. Důvodem je rozdíl v sociálním zajištění ve stáří, které jsou způsobené mzdovými rozdíly mezi muži a ženami v průběhu života. Dalším významným faktorem je i neplacená práce a péče o děti, kterou častěji zajišťují ženy, i přes to, že trend mužů na mateřské dovolené roste. Zranitelnou skupinou jsou i ženy samoživitelky nebo migrantky. (Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2020)

Největší nerovnost nastává v oblasti peněz. V této oblasti se sledují indikátory rovnosti v odměňování a ohrožení chudobou. Rozdíl mezd u žen a mužů za stejnou práci na stejné pozici patří v ČR mezi jeden nejvyšší v EU. Přispívají k tomu hlavně faktory jako nerovnoměrné zastoupení v jednotlivých sektorech ekonomiky (ženy pracují častěji v méně hodnocených profesích), netransparentní způsob odměňování v soukromé i státní sféře a dlouhodobá diskriminace žen na trhu práce. (Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2020)

Níže uvedená tabulka představuje vývoj chudoby u mužů a žen v letech 2015-2020. Ženy jsou opravdu ty, které jsou v České republice blíže k chudobě a ani během pěti let se hodnota nesnížila, ale právě naopak, k poslednímu měření v roce 2019 bylo o 4 % více žen ohroženo chudobou než mužů, což byl největší rozdíl během 5 zkoumaných let.

Tabulka 3: Nerovnost chudoby u mužů a žen v letech 2015-2019

Nerovnost chudoby u mužů a žen v letech 2015-2019 v (%)					
Pohlaví	Rok				
	2015	2016	2017	2018	2019
Muži	8,5	8,5	7,6	7,8	8,1
Ženy	11,0	10,8	10,7	11,4	12,1

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

2. Komparace chudoby v jednotlivých krajích ČR

V této kapitole se budeme zabývat komparací chudoby v jednotlivých krajích, podle různých indikátorů chudoby. Kraje budou porovnávány podle čtyř hlavních kritérií. Podle materiální deprivace, blízkosti krajů k příjmové chudobě, dlouhodobé nezaměstnanosti a v nedostatečné gramotnosti. Výsledkem bude porovnání regionů ČR mezi sebou. U všech těchto parametrů platí, čím větší hodnota, tím je na to kraj hůře. Na závěr se podíváme, jak si jednotlivé kraje vedou v tzv. energetické chudobě.

2.1 Komparace krajů podle materiální deprivace

V téhle podkapitole se budeme věnovat materiální deprivaci v jednotlivých krajích ČR v letech 2014-2019. Na konci každé tabulky najdeme robustnost materiální deprivace, což je součet všech položek v tabulce. Robustnost nám ukazuje, jak velké postižení podle materiální deprivace má určitý kraj. Na konci podkapitoly shrneme, jak se kraje vedly mezi sebou a jaký kraj zaznamenal zlepšení a naopak, jaký kraj během zkoumaných 6 let stagnoval nebo se jeho hodnoty zhoršily. Pomlčky, které se v některých tabulkách objevují, znázorňují chybějící data.

V Olomouckém kraji nedošlo v letech 2014-2019 k výraznému zlepšení robustnosti materiální deprivace. Největší zlepšení zaznamenala položka týdenní dovolené mimo domov, která se v průběhu let snížila o téměř 18 procentuálních bodů. Hodnoty domácností, které měly problém s úhradou nájemného se během zkoumaných šesti let nezhoršila ani nezlepšila. Největší pokles položka zaznamenala v roce 2018, kdy se snížila na 1,2 %, avšak v roce 2019 byla opět na stejné hodnotě jako v roce 2014.

Tabulka 4: Olomoucký kraj

Olomoucký kraj						
Indikátor v (%)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Týdenní dovolená mimo domov	46,3	41,1	35,3	30,0	24,9	28,5
Barevná televize	0,4	0,4	0,6	–	–	–
Osobní auto	8,8	9,9	8,3	9,6	6,3	7,9
Telefon	1,1	1,2	0,9	0,7	0,3	–
Pračka	0,8	1,5	1,6	0,6	0,3	0,2
Jíst maso obden	14,1	15,9	15,0	8,3	7,5	6,5
Dostatečně vytápěný byt	6,2	5,6	3,2	2,7	2,1	3,2
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	2,7	1,3	2,7	1,8	1,2	2,7
Osobní počítač	4,9	6,4	4,0	3,5	1,9	2,2
Robustnost materiální deprivace	85,3	83,3	71,6	57,2	44,5	51,2

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Naopak Moravskoslezský kraj, viz. Tabulka 5, zaznamenal výrazné snížení robustnosti materiální deprivace. Oproti roku 2014 se v roce 2019 snížila o více jak 50 procentuálních bodů. Za povšimnutí stojí i výrazný pokles položky týdenní dovolená mimo domov, kde se hodnota snížila o téměř 23 procentuálních bodů. Zlepšení se také týkalo domácností, které si nemohly dovolit jíst maso obden. Za dobu šesti let se hodnota této položky zlepšila o 12,9 procentuálních bodů.

Tabulka 5: Moravskoslezský kraj

Moravskoslezský kraj						
Indikátor v (%)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Týdenní dovolená mimo domov	48,1	44,3	40,9	33,7	27,5	25,3
Barevná televize	0,0	0,0	0,3	–	–	–
Osobní auto	19,3	19,1	18,8	14,5	11,8	10,2
Telefon	0,5	0,5	0,8	0,2	0,5	0,3
Pračka	0,5	0,4	0,7	0,6	0,6	0,6
Jíst maso obden	19,0	20,5	17,0	11,5	7,1	6,1
Dostatečně vytápěný byt	7,0	7,4	5,8	6,2	4,1	3,6
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	3,7	3,9	2,4	2,1	1,4	2,1
Osobní počítač	7,8	8,1	8,1	5,5	4,1	3,8
Robustnost materiální deprivace	105,9	104,2	94,8	74,3	57,1	52,0

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Ani Zlínský kraj, viz Tabulka 6, není výjimkou, kde jsme také zaznamenali výrazný pokles položky týdenní dovolená mimo domov. Za zmínku stojí i pokles domácností, které si

nemohly dovolit jíst maso obden. K roce 2019 položka klesla na 2,9 %. Položka osobního auta se v průběhu let snižovala. K poslednímu měření z roku 2019 si osobní auto nemohlo dovolit 5,4 %, což je o téměř 7 procentuálních bodů méně než v roce 2014.

Tabulka 6: Zlínský kraj

Zlínský kraj						
Indikátor v (%)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Týdenní dovolená mimo domov	40,9	37,0	27,4	26,0	24,7	19,1
Barevná televize	0,7	0,4	0,2	–	–	–
Osobní auto	12,6	12,1	10,0	12,2	8,4	5,4
Telefon	0,0	0,5	0,5	0,0	–	–
Pračka	1,0	0,7	0,2	0,3	–	–
Jíst maso obden	10,6	10,1	5,9	5,7	5,5	2,9
Dostatečně vytápěný byt	4,3	3,0	1,4	1,2	1,9	0,6
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	2,5	1,5	1,3	0,7	1,2	1,2
Osobní počítač	4,2	4,4	3,1	2,9	3,8	1,0
Robustnost materiální deprivace	76,8	69,7	50,0	49,0	45,5	30,2

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Pardubický kraj, viz Tabulka 7, je na tom s hodnotami robustnosti materiální deprivace téměř stejně jako kraj Zlínský, viz. Tabulka 6. Také zde nedošlo k výraznému poklesu. Nejvíce občanů Pardubického kraje si nemohlo dovolit týdenní dovolenou mimo domov.

Tabulka 7: Pardubický kraj

Pardubický kraj						
Indikátor v (%)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Týdenní dovolená mimo domov	43,1	33,2	31,9	27,9	26,8	24,7
Barevná televize	0,2	0,0	0,8	–	–	–
Osobní auto	8,3	6,9	4,4	3,0	4,2	3,0
Telefon	0,0	0,2	0,4	0,0	–	–
Pračka	0,2	0,0	0,5	0,2	–	0,2
Jíst maso obden	9,2	5,0	2,9	5,2	4,9	5,2
Dostatečně vytápěný byt	2,3	0,3	1,9	2,2	2,7	4,9
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	3,2	0,6	0,2	1,2	1,0	0,2
Osobní počítač	3,9	3,3	2,9	2,1	1,3	1,6
Robustnost materiální deprivace	70,4	49,5	45,9	41,8	40,9	39,8

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

U Královehradeckého kraje, viz Tabulka 8, stojí za povšimnutí rok 2014, kdy materiální deprivace byla o téměř 50 procentuálních bodů nižší než ve výše uvedeném Moravskoslezském kraji, viz Tabulka 5. Nejnižší hodnotu materiální deprivace, 32,1 %, kraj zaznamenal v roce 2018.

Tabulka 8: Královehradecký kraj

Královehradecký kraj						
Indikátor v (%)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Týdenní dovolená mimo domov	30,0	28,6	24,1	19,3	19,1	18,8
Barevná televize	0,5	0,2	0,0	–	–	–
Osobní auto	6,0	4,3	4,8	3,8	4,9	4,8
Telefon	0,6	0,3	0,0	0,0	–	0,6
Pračka	0,0	0,0	0,5	1,0	0,1	0,8
Jíst maso obden	7,6	8,3	5,8	3,9	3,5	4,1
Dostatečně vytápěný byt	5,6	4,7	3,9	1,1	2,1	1,9
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	3,8	1,5	2,0	1,7	0,7	0,7
Osobní počítač	1,9	1,9	2,9	2,3	1,7	1,5
Robustnost materiální deprivace	56,0	49,8	44,0	33,1	32,1	33,2

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

V Plzeňském kraji, viz. Tabulka 9, robustnost materiální deprivace během let postupně klesala. K roku 2019 činila robustnost o 30,2 procentuálních bodů méně. V kraji si k roku 2014 nemohlo dovolit jíst maso obden 12,3 % občanů. Položka se k roku 2016 snížila o 2,8 procentuálních bodů a ve stejné hodnotě se pohybovala i v roce 2017. K roku 2019 se snížila o dalších 4,5 procentuálních bodů.

Tabulka 9: Plzeňský kraj

Plzeňský kraj						
Indikátor v (%)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Týdenní dovolená mimo domov	34,7	31,3	30,2	25,3	18,6	19,9
Barevná televize	0,3	0,4	0,1	–	–	–
Osobní auto	6,3	7,1	7,2	5,6	6,2	7,0
Telefon	0,3	0,4	0,1	0,0	–	–
Pračka	0,3	0,3	0,0	0,0	–	0,2
Jíst maso obden	12,3	9,9	9,5	9,5	8,8	5,0
Dostatečně vytápěný byt	9,3	5,1	4,5	3,9	2,0	2,4
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	1,2	1,8	1,8	2,0	0,4	0,1
Osobní počítač	2,9	2,6	3,1	2,4	3,0	2,8

Robustnost materiální deprivace	67,6	58,9	56,5	48,7	39,0	37,4
--	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Ve Středočeském kraji, viz. Tabulka 10, stojí za zmínku položka nájemného. V roce 2014 mělo problémy s úhradou nájemného 2,2 % občanů, položka se však během let snižovala a k roku 2019 mělo problémy s úhradou pouze 1 % občanů. Stejně jako v Plzeňském kraji, viz. Tabulka 9, si k roku 2014 zhruba 12 % občanů nemohlo dovolit jíst maso obden. Položky se v obou krajích snižovaly, ale větší pokles zaznamenal právě kraj Středočeský. V kraji si k roku 2019 nemohlo dovolit jíst maso obden 4,2 % domácností.

Tabulka 10: Středočeský kraj

Středočeský kraj						
Indikátor v (%)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Týdenní dovolená mimo domov	36,7	33,2	28,9	28,0	22,6	20,5
Barevná televize	0,7	0,1	0,0	–	–	–
Osobní auto	5,7	5,8	4,7	4,9	4,4	3,9
Telefon	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	–
Pračka	0,3	0,2	0,1	0,6	–	0,1
Jíst maso obden	12,2	9,8	9,1	6,1	3,7	4,2
Dostatečně vytápěný byt	5,8	5,2	3,7	2,8	3,2	2,3
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	2,2	1,7	1,8	0,7	1,1	1,0
Osobní počítač	3,6	2,6	2,4	2,4	1,5	1,5
Robustnost materiální deprivace	67,3	58,7	50,8	45,5	36,6	33,5

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

K roku 2019 Praha, viz. Tabulka 11, zaznamenala největší pokles ze všech krajů v položce týdenní dovolená mimo domov. Týdenní dovolenou si v tomto roce nemohlo dovolit 14,3 % domácností. Podstatně lépe si vedly domácnosti v roce 2019 v položce osobní auto. Oproti roku 2014 si osobní auto mohlo dovolit o téměř 6 procentuálních bodů více domácností.

Tabulka 11: Hl. město Praha

Hl. město Praha						
Indikátor v (%)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Týdenní dovolená mimo domov	26,7	22,3	21,6	20,0	16,4	14,3
Barevná televize	0,7	0,6	0,6	–	–	–
Osobní auto	14,5	11,6	11,1	12,9	11,6	8,6
Telefon	0,1	0,5	0,0	0,0	–	0,1
Pračka	0,5	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2

Jíst maso obden	8,6	8,7	8,4	8,8	5,0	4,1
Dostatečně vytápěný byt	4,8	5,3	2,4	3,2	1,9	3,3
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	5,4	2,6	3,5	2,1	2,1	2,9
Osobní počítač	3,6	1,9	3,7	3,6	3,1	1,9
Robustnost materiální deprivace	64,9	53,7	51,5	50,8	40,2	35,4

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

V Karlovarském kraji, viz Tabulka 12, se robustnost materiální deprivace také snižovala. V roce 2018 došlo nejvyššímu poklesu, kdy si nemohlo dovolit 4 z 9 položek 35,5 % občanů kraje. Tato hodnota se následující rok opět zvedla o 10 procentuálních bodů. V kraji také došlo ke snižování a poté opětovanému nárůstu problému s úhradou nájemného. V roce 2017 mělo problémy s úhradou jen 0,2 % občanů. Hodnota se se však během dvou let opět zvýšila a k roku 2019 se vyhoupla na 4,4 %.

Tabulka 12: Karlovarský kraj

Karlovarský kraj						
Indikátor v (%)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Týdenní dovolená mimo domov	37,6	33,9	28,3	26,0	17,8	20,9
Barevná televize	0,6	0,9	0,0	–	–	–
Osobní auto	16,1	11,3	9,4	9,5	6,6	7,1
Telefon	1,8	0,9	0,4	0,3	–	–
Pračka	0,4	1,6	0,4	0,3	–	–
Jíst maso obden	19,6	13,3	6,3	6,3	5,4	7,7
Dostatečně vytápěný byt	11,0	8,2	3,3	3,2	1,1	3,0
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	5,6	5,2	4,0	0,2	3,1	4,4
Osobní počítač	6,4	4,1	4,0	2,3	1,5	2,4
Robustnost materiální deprivace	99,1	79,4	56,1	48,1	35,5	45,5

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Ústecký kraj, viz Tabulka 13, stejně jako kraj Moravskoslezský, viz. Tabulka 5, nezaznamenal výrazný pokles robustnosti materiální deprivace. K roku 2014 měl kraj hodnotu robustnosti nejvyšší ze všech krajů ČR (107,4 %). Nelze přehlédnout, že téměř 15 % domácností, ve všech měřených letech, si nemohlo dovolit osobní auto. Došlo jen k mírnému poklesu z roku 2017 na rok 2018. V kraji se nezlepšila ani situace domácností, které si nemůžou dovolit jíst maso obden. K největšímu poklesu položky došlo z roku 2015, kdy se hodnota položky k roku 2018 zlepšila o 11 procentuálních bodů.

Tabulka 13: Ústecký kraj

Ústecký kraj						
Indikátor v (%)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Týdenní dovolená mimo domov	42,1	41,2	41,6	40,1	35,1	33,0
Barevná televize	0,0	0,2	0,0	–	–	–
Osobní auto	15,0	15,7	14,4	15,4	12,6	12,9
Telefon	0,5	0,1	0,2	0,2	0,2	0,5
Pračka	1,2	1,6	0,2	0,3	0,1	1,3
Jíst maso obden	22,2	23,0	21,6	15,7	12,0	12,6
Dostatečně vytápěný byt	15,2	13,6	12,7	9,2	9,0	5,6
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	4,2	5,9	2,9	2,6	3,1	1,8
Osobní počítač	7,0	7,8	8,4	9,8	9,5	7,8
Robustnost materiální deprivace	107,4	109,1	102,0	93,3	81,6	75,5

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Kraj Vysočina zaznamenala poměrně velký pokles robustnosti materiální deprivace. K roku 2014 byla hodnota robustnosti 72,2 %. Během pěti let se snížila o téměř 38 procentuálních bodů. Výrazného snížení hodnoty si můžeme všimnout u položky týdenní dovolená mimo domov a také u položky, kdy si domácnosti nemohou dovolit jíst maso obden.

Tabulka 14: Vysočina

Vysočina						
Indikátor v (%)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Týdenní dovolená mimo domov	36,6	30,6	28,3	25,2	20,4	20,6
Barevná televize	0,0	0,0	0,0	–	–	–
Osobní auto	5,9	5,9	4,1	6,5	4,5	4,0
Telefon	0,0	0,3	0,5	0,0	–	–
Pračka	0,3	0,3	0,3	0,3	–	–
Jíst maso obden	16,8	10,3	9,9	7,4	6,2	5,6
Dostatečně vytápěný byt	6,6	6,3	4,8	3,5	4,3	2,1
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	2,0	1,4	1,1	0,9	2,3	1,0
Osobní počítač	4,0	2,4	2,5	2,7	2,4	1,4
Robustnost materiální deprivace	72,2	57,5	51,5	46,5	40,1	34,7

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Nejčastějším problémem v Jihomoravském kraji, viz. Tabulka 15, byla týdenní dovolená mimo domov. I když se robustnost po dobu 6 let snižovala, stále si dovolenou v roce

2019 nemohlo dovolit 20,6 %. Mírný pokles zaznamenala i položka dostatečně vytápěného bytu. Nejnižší hodnota byla v roce 2017, kdy hodnota klesla na 3,2 %, což je o 4 procentuální body.

Tabulka 15: Jihomoravský kraj

Jihomoravský kraj						
Indikátor v (%)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Týdenní dovolená mimo domov	34,6	30,6	28,1	26,1	22,4	20,6
Barevná televize	0,0	0,0	0,0	–	–	–
Osobní auto	9,1	10,2	8,0	7,9	7,8	6,1
Telefon	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,3
Pračka	0,3	0,2	0,0	0,0	0,1	0,4
Jíst maso obden	13,7	12,7	10,8	8,6	8,8	6,7
Dostatečně vytápěný byt	7,4	6,3	5,8	5,0	3,4	4,5
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	1,5	0,9	1,0	1,0	0,8	1,4
Osobní počítač	5,3	4,4	3,8	3,0	3,2	2,4
Robustnost materiální deprivace	72,1	65,4	57,6	51,8	46,6	42,4

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

V Jihočeském kraji podstatně výrazně klesl počet občanů, kteří si nemohli dovolit jíst maso obden. V roce 2014 bylo v Jihočeském kraji 11,4 % procent domácností, kteří si tuto položku nemohlo dovolit. Počet postupně klesal a v roce 2018 dosáhl nejnižší hodnoty 3,4 %. Položka, která trápila občany v Jihočeském kraji nejvíce byla dovolená mimo domov. V roce 2014 si dovolenou nemohlo dovolit 40,1 % domácností. Postupem let položka výrazně klesla a nejnižší hodnotu zaznamenala v roce 2018.

Tabulka 16: Jihočeský kraj

Jihočeský kraj						
Indikátor v (%)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Týdenní dovolená mimo domov	40,1	31,9	29,9	24,3	22,8	24,1
Barevná televize	0,0	0,0	0,0	–	–	–
Osobní auto	7,9	5,6	7,0	5,3	3,7	3,5
Telefon	0,5	0,5	0,4	0,0	–	–
Pračka	0,5	0,1	0,0	0,0	–	0,4
Jíst maso obden	11,4	10,6	7,3	5,7	3,4	4,6
Dostatečně vytápěný byt	5,0	3,9	3,4	3,0	1,0	2,2
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	3,3	1,7	3,0	1,1	0,7	0,7
Osobní počítač	3,5	3,1	4,1	2,3	2,6	2,3
Robustnost materiální deprivace	72,2	57,4	55,1	41,7	34,2	37,8

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Liberecký kraj, viz. Tabulka 17, zaznamenal výrazný pokles v týdenní dovolené mimo domov. Položka se k roku 2019 snížila o 15,3 procentuálních bodů. Pokles zaznamenala i položka osobního auta. K roku 2018 se mírně zvýšila, ale k poslednímu měření se opět snížila na 3,8 %. U položky jíst maso obden, hodnoty během let kolísaly. K roku 2019 si 8,7 % domácností nemohlo dovolit jíst maso obden.

Tabulka 17: Liberecký kraj

Liberecký kraj						
Indikátor v (%)	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Týdenní dovolená mimo domov	37,4	28,6	30,7	26,7	24,3	22,1
Barevná televize	0,0	0,3	0,4	–	–	–
Osobní auto	10,4	7,2	7,8	3,7	5,6	3,8
Telefon	0,3	0,3	0,3	0,0	0,2	0,3
Pračka	0,6	0,0	0,0	0,0	–	0,3
Jíst maso obden	14,0	10,7	13,7	10,0	7,6	8,7
Dostatečně vytápěný byt	6,2	3,7	5,0	5,2	4,3	3,5
Posledních 12 měsíců problémy s úhradou: nájemného	3,1	2,1	2,9	0,4	1,6	1,0
Osobní počítač	3,1	2,9	2,1	0,8	1,9	2,7
Robustnost materiální deprivace	75,1	55,8	62,9	46,8	45,5	42,4

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Celkové srovnání krajů podle robustnosti materiální deprivace

V níže uvedené tabulce, viz. Tabulka 18, můžeme vidět srovnání jednotlivých krajů v jednotlivých letech. Nelze si nevšimnout, že v každém měřeném roce výrazně trpěl materiální deprivací Ústecký kraj. V roce 2014 dosáhla robustnost materiální deprivace v kraji 107,4 %, což je o 51,4 procentuálních bodů více než v kraji Královehradeckém, který naopak v tomto roce patří mezi kraje s nejnižší hodnotou. Jen o 1,5 procentuálního bodu za Ústeckým krajem zaostával Moravskoslezský kraj, který rovněž patřil mezi nejohroženější kraje ve všech letech. Kraj, který si oproti ostatním krajům vedl podstatně nejlépe byl kraj Královehradecký. V letech 2014, 2016, 2017 a 2018 patřil mezi nejméně ohrožené kraje materiální deprivací. Špatně si nevedl také Pardubický kraj, který dominoval v roce 2015 a kraj Zlínský, který měl nejnižší robustnost materiální deprivace v posledním zkoumaném roce 2019. Červeně jsou vyznačeny kraje s nejhorší robustností materiální deprivace a zeleně kraje, které si vedly v této oblasti nejlépe.

Tabulka 18: Robustnost materiální deprivace v krajích ČR

Robustnost materiální deprivace v krajích ČR						
Kraj	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Hl. město Praha	64,9	53,7	51,5	50,8	40,2	35,4
Středočeský kraj	67,3	58,7	50,8	45,5	36,6	33,5
Jihočeský kraj	72,2	57,4	55,1	41,7	34,2	37,8
Plzeňský kraj	67,6	58,9	56,5	48,7	39,0	37,4
Karlovarský kraj	99,1	79,4	56,1	48,1	35,5	45,5
Ústecký kraj	107,4	109,1	102,0	93,3	81,6	75,5
Liberecký kraj	75,1	55,8	62,9	46,8	45,5	42,4
Královehradecký kraj	56,0	49,8	44,0	33,1	32,1	33,2
Pardubický kraj	70,4	49,5	45,9	41,8	40,9	39,8
Kraj Vysočina	72,2	57,5	51,5	46,5	40,1	34,7
Jihomoravský kraj	72,1	65,4	57,6	51,8	46,6	42,4
Olomoucký kraj	85,3	83,3	71,6	57,2	44,5	51,2
Moravskoslezský kraj	105,9	104,2	94,8	74,3	57,1	52,0
Zlínský kraj	76,8	69,7	50,0	49,0	45,5	30,2

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

2.2 Příjmová chudoba v krajích ČR za rok 2019

Blížkost k hranici příjmové chudoby je parametr, který se používá pro měření intenzity chudoby. Každá domácnost je složena z jiného počtu osob, proto je potřeba zjistit ekvivalentní (spotřební) jednotku domácnosti. Tyto jednotky jsou uvedeny v níže uvedené Tabulce 19, jako modifikované ekvivalentní jednotky podle OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj). (Český statistický úřad, 2019)

Tabulka 19: Modifikované ekvivalentní jednotky OECD 2019

Modifikované ekvivalentní jednotky OECD v roce 2019	
Kraj	2019
Hl. město Praha	1,50
Středočeský kraj	1,69
Jihočeský kraj	1,66
Plzeňský kraj	1,58
Karlovarský kraj	1,50
Ústecký kraj	1,51
Liberecký kraj	1,61
Královehradecký kraj	1,60
Pardubický kraj	1,68
Kraj Vysočina	1,68
Jihomoravský kraj	1,64
Olomoucký kraj	1,58

Moravskoslezský kraj	1,56
Zlínský kraj	1,65

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

K výpočtu blízkosti hranice příjmové chudoby je také potřeba zjistit, jaká je hranice příjmové chudoby v jednotlivých krajích ČR. ČSÚ má zveřejněnou celostátní hranici chudoby, ale aby byl výsledek co nejpřesnější, je zapotřebí vypočítat součin této hranice chudoby s počtem ekvivalentních jednotek v domácnosti. Výsledkem je poté očekávaný roční příjem, který musí domácnost v kraji nebo, aby nebyla ohrožena příjmovou chudobou. V roce 2019 byla hranice chudoby v České republice 153 816 Kč za rok.

V následující tabulce, viz. Tabulka 20, vidíme, jakým příjmem by měla průměrná domácnost v jednotlivých krajích disponovat, aby nebyla ohrožena příjmovou chudobou. Příjmem, kterým by měla domácnost disponovat se následně porovná se skutečnými čistými příjmy, které domácnosti mají. Ale aby byl výsledek co nejpřesnější, je nutné skutečné čisté příjmy opět vynásobit ekvivalentními jednotkami. Výsledkem poté bude ekvivalentní skutečný příjem domácností. Tato následná modifikace se nachází v Tabulce 22.

Tabulka 20: Očekávaný roční příjem, kterým musí domácnost disponovat 2019

Očekávaný roční příjem, kterým musí domácnost disponovat, aby nebyla ohrožena příjmovou chudobou v roce 2019	
Kraj	2019
Hl. město Praha	230 724
Středočeský kraj	153 817
Jihočeský kraj	255 335
Plzeňský kraj	243 029
Karlovarský kraj	230 724
Ústecký kraj	232 262
Liberecký kraj	247 644
Královehradecký kraj	246 106
Pardubický kraj	258 411
Kraj Vysočina	258 411
Jihomoravský kraj	252 258
Olomoucký kraj	243 029
Moravskoslezský kraj	239 953
Zlínský kraj	253 796

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Tabulka 21: Roční příjem osob v krajích ČR za rok 2019

Roční čistý příjem osob v krajích ČR za rok 2019 v (Kč)	
Hl. město Praha	251 033
Středočeský kraj	196 942
Jihočeský kraj	189 619
Plzeňský kraj	191 313
Karlovarský kraj	193 956
Ústecký kraj	178 516
Liberecký kraj	187 595
Královehradecký kraj	188 801
Pardubický kraj	179 371
Kraj Vysočina	181 119
Jihomoravský kraj	195 999
Olomoucký kraj	186 933
Moravskoslezský kraj	180 312
Zlínský kraj	175 771

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Tabulka 22: Ekvivalentní skutečný příjem domácností v roce 2019

Ekvivalentní skutečný příjem domácností v roce 2019 (Kč)	
Kraj	2019
Hl. město Praha	376 550
Středočeský kraj	332 832
Jihočeský kraj	314 768
Plzeňský kraj	302 275
Karlovarský kraj	290 934
Ústecký kraj	269 559
Liberecký kraj	302 028
Královehradecký kraj	302 082
Pardubický kraj	301 343
Kraj Vysočina	304 280
Jihomoravský kraj	321 438
Olomoucký kraj	295 354
Moravskoslezský kraj	281 287
Zlínský kraj	290 022

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Na závěr je vypočten podíl mezi příjmy, kterými by měla domácnost disponovat, viz. Tabulka 20 a skutečnými ekvivalentními příjmy, viz. Tabulka 22. Tímto podílem je získána níže zmíněná blízkost skutečného ekvivalentního příjmu k hranici ekvivalentní příjmové chudoby, převedena na procenta. Čím více se bude hodnota přibližovat ke 100 %, tím více bude kraj ohrožen příjmovou chudobou. Jestliže by se kraj dostal na celých 100 %, jeho

ohrožení příjmovou chudobou bude maximální. Tento parametr je zobrazen níže v Tabulce 23.

Tabulka 23: *Blízkost skutečného ekvivalentního příjmu k hranici ekvivalentní příjmové chudoby*

Blízkost skutečného ekvivalentního příjmu k hranici ekvivalentní příjmové chudoby v (%)	
Kraj	2019
Hl. město Praha	61,3
Středočeský kraj	46,2
Jihočeský kraj	81,1
Plzeňský kraj	80,4
Karlovarský kraj	79,3
Ústecký kraj	86,2
Liberecký kraj	82,0
Královehradecký kraj	81,5
Pardubický kraj	85,8
Kraj Vysočina	84,9
Jihomoravský kraj	78,5
Olomoucký kraj	82,3
Moravskoslezský kraj	85,3
Zlínský kraj	87,5

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Při srovnání jednotlivých krajů se příjmové chudobě nejvíce blíží 4 kraje. Nejvíce ohrožen je kraj Zlínský, kde je hodnota blízkosti ohrožení příjmovou chudobou na 87,5 %. Krajem, který za Zlínským zaostává jen o 1,3 procentuálních bodů je kraj Ústecký. Podobně jsou na tom i kraje Moravskoslezský a Pardubický, kde se hodnota pohybuje okolo 85 %. Ke Středočeskému kraji, který disponuje nejnižší hodnotou, se blíží jen Hl. město Praha, který za krajem zaostává o 15,1 procentuálních bodů.

2.3 Dlouhodobá nezaměstnanost v jednotlivých krajích ČR v roce 2019

V předchozí kapitole o měření chudoby v České republice, jsme se dozvěděli, že 13 600 občanů trápí dlouhodobá nezaměstnanost. V této podkapitole si porovnáme, jak to vypadá s dlouhodobou nezaměstnaností v jednotlivých krajích České republiky. Míra dlouhodobé nezaměstnanosti je počítána podílem nezaměstnaných osob 12 a více měsíců a ekonomicky aktivním obyvatelstvem (tím se rozumí lidé, kteří mohou vykonávat práci a počítají se mezi ně jak zaměstnaní, tak i nezaměstnaní.)

Podle posledního měření, viz. Tabulka 25, nejvíce trápí dlouhodobá nezaměstnanost Moravskoslezský kraj. V Moravskoslezském kraji 3672 občanů nemůže najít práci 1 rok a déle. Dlouhodobá nezaměstnanost v kraji je nadprůměrná, a to i přes zvýšenou poptávku zaměstnavatelů. K hlavním problémům, nejen na trhu práce, je zvýšená migrace vysokoškoláků z kraje pryč. (Moravskoslezský kraj, 2019)

Další kraje, které mají vysokou míru dlouhodobé nezaměstnanosti je kraj Jihomoravský a kraj Ústecký. K většímu snížení dlouhodobé nezaměstnanosti v Jihomoravském kraji, nepomohl ani zvýšený počet pracovních míst. Na konci roku bylo na úřadu práce k dispozici 27 149 pracovních míst, což je o 3 135 pracovních míst více než na konci předchozího roku. Počet volných pracovních míst se zvýšil i v Ústeckém kraji, kde bylo evidováno ke konci roku 2019 15 691 volných míst, což je o 711 pracovních míst více než v roce předchozím. Hlavní příčiny, které mohou vést k dlouhodobé nezaměstnanosti právě v postiženém Ústeckém kraji, je například historicky daná pověst regionu spojená s nízkou atraktivitou zejména ve vazbě na znečištěné ovzduší a zhoršené životní prostředí, vysoká fluktuace zaměstnanců u vybraných profesí, často spojená s nízkou mzdovou hladinou ve srovnání s okolními regiony, nesoulad mezi kvalifikačními požadavky zaměstnavatelů a dosaženým vzděláním, znalostmi, dovednostmi či praxí uchazečů o zaměstnání, vysoká kriminalita a výskyt sociálně- patologických jevů a další.

Kraje, které měly míru dlouhodobé nezaměstnanosti podstatně lepší byly kraje Pardubický a kraj Jihočeský.

Český statistický úřad neudává celkovou míru dlouhodobé nezaměstnanosti pro jednotlivé kraje ČR. Proto je třeba provést mezivýpočet, a to jako podíl dlouhodobě nezaměstnaného a ekonomicky aktivního obyvatelstva. Tyto výpočty jsou provedeny v Tabulce 24.

Tabulka 24: Mezivýpočet dlouhodobé nezaměstnanosti v krajích ČR 2019

Mezivýpočet dlouhodobé nezaměstnanosti v krajích ČR 2019	
Kraj	2019
Hl. město Praha	
Počet obyv. s dlouhodobou nezaměstnaností	1 634
Ekonomicky aktivní obyvatelé	723,0
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v %	0,23
Středočeský kraj	
Počet obyv. s dlouhodobou nezaměstnaností	2 013
Ekonomicky aktivní obyvatelé	701,7
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v %	0,29
Jihočeský kraj	

Počet obyv. s dlouhodobou nezaměstnaností	610
Ekonomicky aktivní obyvatelé	319,1
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v %	0,19
Plzeňský kraj	
Počet obyv. s dlouhodobou nezaměstnaností	700
Ekonomicky aktivní obyvatelé	300,6
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v %	0,23
Karlovarský kraj	
Počet obyv. s dlouhodobou nezaměstnaností	459
Ekonomicky aktivní obyvatelé	156,1
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v %	0,29
Ústecký kraj	
Počet obyv. s dlouhodobou nezaměstnaností	2 075
Ekonomicky aktivní obyvatelé	395,0
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v %	0,53
Liberecký kraj	
Počet obyv. s dlouhodobou nezaměstnaností	709
Ekonomicky aktivní obyvatelé	213,7
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v %	0,33
Královehradecký kraj	
Počet obyv. s dlouhodobou nezaměstnaností	649
Ekonomicky aktivní obyvatelé	277,3
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v %	0,23
Pardubický kraj	
Počet obyv. s dlouhodobou nezaměstnaností	482
Ekonomicky aktivní obyvatelé	263,8
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v %	0,18
Kraj Vysočina	
Počet obyv. s dlouhodobou nezaměstnaností	728
Ekonomicky aktivní obyvatelé	256,4
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v %	0,28
Jihomoravský kraj	
Počet obyv. s dlouhodobou nezaměstnaností	2 769
Ekonomicky aktivní obyvatelé	600,7
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v %	0,46
Olomoucký kraj	
Počet obyv. s dlouhodobou nezaměstnaností	915
Ekonomicky aktivní obyvatelé	314,0
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v %	0,29
Moravskoslezský kraj	
Počet obyv. s dlouhodobou nezaměstnaností	3 672
Ekonomicky aktivní obyvatelé	601,8
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v %	0,61
Zlínský kraj	
Počet obyv. s dlouhodobou nezaměstnaností	709
Ekonomicky aktivní obyvatelé	288,9

Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v %	0,25
-------------------------------------	-------------

Zdroj: vlastní zpracování podle ČSÚ, statistické ročenky 2020

Z následující tabulky, lze provést komparaci krajů s celostátní mírou dlouhodobě nezaměstnaných v celé ČR. Je vidět, že 8 krajů převyšuje celostátní hodnotu někdy až výrazně. Tyto kraje jsou v tabulce vyznačeny červeně. Nad linií ČR se nachází Moravskoslezský kraj, Jihomoravský, Liberecký a Ústecký kraj. Zlínský kraj se nachází ve stejné situaci jako ČR, podobně jsou na tom i kraje Olomoucký, Vysočina, Středočeský, Jihočeský a Karlovarský kraj. Zbývající kraje dosahovaly nižších hodnot oproti celku. Krajem, který se nejvíce odchyloval od České republiky, byl kraj Pardubický s hodnotou 0,18 %

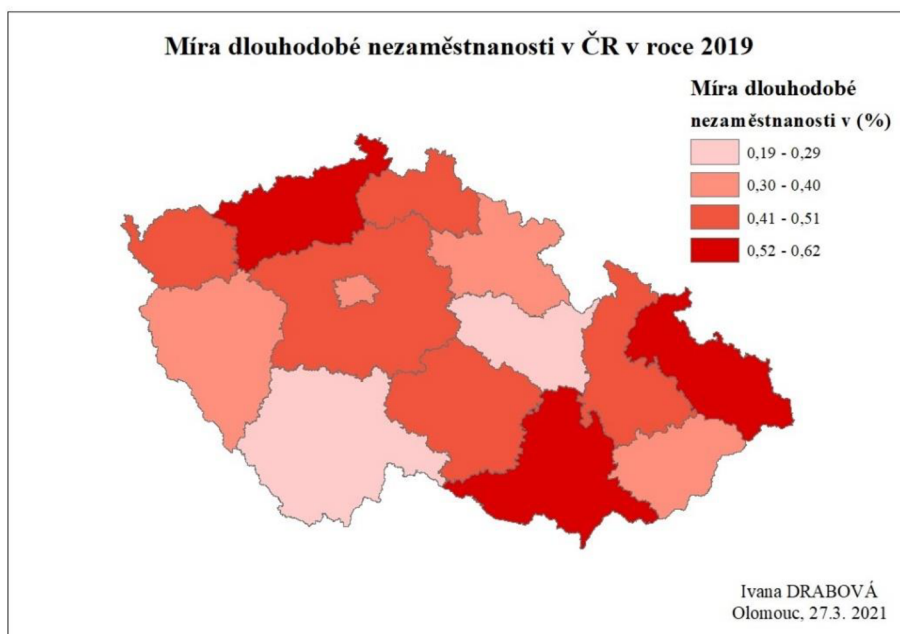
Tabulka 25: Míra dlouhodobí nezaměstnanosti

Míra dlouhodobé nezaměstnanosti v %	
Kraj	2019
ČR	0,25
Hl. město Praha	0,23
Středočeský kraj	0,29
Jihočeský kraj	0,19
Plzeňský kraj	0,23
Karlovarský kraj	0,29
Ústecký kraj	0,53
Liberecký kraj	0,33
Královehradecký kraj	0,23
Pardubický kraj	0,18
Kraj Vysočina	0,28
Jihomoravský kraj	0,46
Olomoucký kraj	0,29
Moravskoslezský kraj	0,61
Zlínský kraj	0,25

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

V níže uvedeném obrázku můžeme vidět, jak vypadá míra dlouhodobé nezaměstnanosti v grafickém znázornění.

Obrázek 2: Míra dlouhodobé nezaměstnanosti v ČR v roce

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

2.4 Míra osob s nedostatečnou gramotností v krajích ČR v roce 2019

Dalším indikátorem, který slouží pro měření intenzity lidské chudoby je míra osob s nedostatečnou gramotností. Dlouhodobou nezaměstnaností nejvíce trpí lidé se středoškolským vzděláním bez maturity a osoby se základním nebo žádným vzděláním, proto v této podkapitole porovnáme, jak moc míra osob s nedostatečnou gramotností (vzděláním) ohrožuje jednotlivé kraje.

Mezi nejpostiženější kraje patří Ústecký kraj, který výrazně vyčnívá nad ostatními. V kraji k roku 2019 bylo 27,1 % osob s nedostatečnou gramotností, což oproti Praze, která se řadí mezi kraje s nejnižší mírou (9,6 %), je značný rozdíl. Druhým nejhorším kraje je Karlovarský kraj, jehož míra osob s nedostatečnou gramotností byla nižší jen o 2,5 %. Pod 20 % se nedostaly ani kraje Olomoucký, Liberecký a Moravskoslezský.

Tabulka 26: Míra osob s nedostatečnou gramotností v krajích ČR 2019

Míra osob s nedostatečnou gramotností v krajích ČR 2019 v tis.	
Kraj	2019
Hl. město Praha	
Základní a nedokončené zákl. vzdělání	82,7
Počet obyvatel nad 15 let	862,3

Míra osob s nedostatečnou gramotností v %	9,6
Středočeský kraj	
Základní a nedokončené zákl. vzdělání	140,1
Počet obyvatel nad 15 let	883,2
Míra osob s nedostatečnou gramotností v %	15,9
Jihočeský kraj	
Základní a nedokončené zákl. vzdělání	75,6
Počet obyvatel nad 15 let	410,3
Míra osob s nedostatečnou gramotností v %	18,4
Plzeňský kraj	
Základní a nedokončené zákl. vzdělání	64,4
Počet obyvatel nad 15 let	378,5
Míra osob s nedostatečnou gramotností v %	17,0
Karlovarský kraj	
Základní a nedokončené zákl. vzdělání	46,7
Počet obyvatel nad 15 let	189,7
Míra osob s nedostatečnou gramotností v %	24,6
Ústecký kraj	
Základní a nedokončené zákl. vzdělání	142,9
Počet obyvatel nad 15 let	527,8
Míra osob s nedostatečnou gramotností v %	27,1
Liberecký kraj	
Základní a nedokončené zákl. vzdělání	58,0
Počet obyvatel nad 15 let	281,4
Míra osob s nedostatečnou gramotností v %	20,6
Královehradecký kraj	
Základní a nedokončené zákl. vzdělání	56,1
Počet obyvatel nad 15 let	346,2
Míra osob s nedostatečnou gramotností v %	16,2
Pardubický kraj	
Základní a nedokončené zákl. vzdělání	60,9
Počet obyvatel nad 15 let	333,6
Míra osob s nedostatečnou gramotností v %	18,3
Kraj Vysočina	
Základní a nedokončené zákl. vzdělání	55,6
Počet obyvatel nad 15 let	326,2
Míra osob s nedostatečnou gramotností v %	17,0
Jihomoravský kraj	
Základní a nedokončené zákl. vzdělání	129,1
Počet obyvatel nad 15 let	761,8
Míra osob s nedostatečnou gramotností v %	16,9
Olomoucký kraj	
Základní a nedokončené zákl. vzdělání	83,6
Počet obyvatel nad 15 let	402,3
Míra osob s nedostatečnou gramotností v %	20,8
Moravskoslezský kraj	

Základní a nedokončené zákl. vzdělání	159,3
Počet obyvatel nad 15 let	775,9
Míra osob s nedostatečnou gramotností v %	20,5
Zlínský kraj	
Základní a nedokončené zákl. vzdělání	69,1
Počet obyvatel nad 15 let	372,8
Míra osob s nedostatečnou gramotností v %	18,5

Zdroj: vlastní zpracování podle ČSÚ, statistické ročenky 2020

2.5 Energetická chudoba v regionech ČR

Energetická chudoba je pojem, který je poslední dobou hodně slyšán v Evropské unii a týká se i České republiky. Pro pojem však neexistuje přesná definice. Obecně je pojem definován jako nedostatek energie pro dostatečné vytápění nebo chlazení domácností, na vaření, osvětlení a využívání spotřebičů, nebo jsou pro lidi náklady na tuto energii příliš vysoké. (Denková, 2017) Velká Británie, která má s tímto fenoménem nejdelší zkušenosti, používá následující definici: „Domácnost se považuje za energeticky chudou, když utratí více jak deset procent svých příjmů za odpovídající vytápění mezi 18 a 21 °C.“ Teploty, které jsou považovány za mezní, stanovila Mezinárodní zdravotnická organizace (WHO). Mezi nejběžnější příčiny patří nedostatečný příjem domácnosti, neefektivní vytápění, nedostatečná izolace, a hlavně vysoké ceny energií. (Hrozek, 2021) Podle Evropské unie takovým stavem trpí okolo 23 miliónů domácností v Evropě a nejvíce jsou ohroženy státy na jihu Evropy, Řecko, Bulharsko nebo Portugalsko. (Buryová, 2019)

V České republice, podle Energetického regulačního úřadu (ERÚ), trápí energetická chudoba kolem 20 tisíc domácností a skutečně postiženo je už 6 % občanů ČR. I tak si Česká republika oproti unijnímu průměru, který je 10 % vede lépe. (Danková, 2017) Ovšem energetické chudobě v ČR není věnována dostatečná pozornost. Na hraně energetické chudoby žije mnoho domácností, které patří mezi rizikové. V ČR sice existuje sociální příspěvek na bydlení, ve kterém je i příspěvek na energie, ale i tak je situace stále málo monitorována a odhaduje se, že domácností postižených touto formou chudoby, by mohlo vzrůst až dvojnásobně. Nejohroženější skupinou jsou především lidé v důchodovém věku. Tito lidé většinou žijí ve špatně zateplených velkých domech a nemají dostatek financí na renovaci nebo na přestěhování. Další ohroženou skupinou jsou domácnosti s jedním rodičem a domácnosti s více dětmi. (Hrozek, 2021)

Následující tabulka představuje komparaci krajů a jejich problémy s vytápěním bytu, problémy s úhradou za teplo a jak velký podíl má teplo na nákladech na bydlení v roce 2019. V Ústeckém kraji žije nejvíce domácností, které si nemůžou dovolit dostatečně vytápěný byt.

Oproti České republice jako celku, je na tom Ústecký kraj o 2,4 % hůře. Naopak kraj, ve kterém nebyl zásadní problém s dostatečným vytápěním bytu, byl kraj Zlínský, s hodnotou 2,6 %. Ve druhém měřeném parametru, což je problém s úhradou za energie, si vedl nejlépe kraj Pardubický s hodnotou 0,8 %. Nejhorší hodnotu 2,3 % měly kraje Vysočina a Ústecký kraj. Naopak, ve třetím měřeném parametru si kraj Vysočina vedl nejlépe. Podíl tepla na nákladech na bydlení je v tomto kraji 5,5 %. Kraj s nejvyšším podílem je kraj Karlovarský. (ČSÚ, 2019)

Tabulka 27: Problémy krajů ČR s energetickou chudobou 2019

Problémy krajů České republiky s energetickou chudobou v roce 2019			
Kraj	Nemůže si dovolit dostatečně vytápěný byt v (%)	Problém s úhradou za teplo, elektřinu, plyn a vodu v (%)	Podíl tepla, teplé vody na nákladech na bydlení v (%)
ČR	3,2	1,7	11,3
Hl. město Praha	3,3	2,2	14,1
Středočeský kraj	2,3	1,4	10,3
Jihočeský kraj	2,2	0,3	10,8
Plzeňský kraj	2,4	1,0	11,7
Karlovarský kraj	3,0	2,1	15,1
Ústecký kraj	5,6	2,3	14,2
Liberecký kraj	3,5	1,8	9,6
Královehradecký kraj	1,9	0,9	7,6
Pardubický kraj	4,9	1,7	7,5
Kraj Vysočina	2,1	2,3	5,5
Jihomoravský kraj	4,5	1,8	8,2
Olomoucký kraj	3,2	2,0	10,9
Moravskoslezský kraj	3,6	1,9	14,8
Zlínský kraj	0,6	2,9	7,2

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

2.5 Souhrnný pohled na intenzitu lidské chudoby v regionech ČR

Podle posledního měření intenzity chudoby v krajích České republiky je na tom nejhůře Ústecký kraj. Jak už bylo výše řečeno, čím více se blízkost k hranici příjmové chudoby blíží ke 100 %, tím je na tom kraj hůře. Tato situace se týká právě Ústeckého kraje. Nejen že je kraj nejbliže příjmové chudobě, ale nevedl si dobře ani v míře osob s nedostatečnou gramotností a nejhůř ze všech krajů si vedl i v robustnosti materiální deprivace. Jeho hodnota je opět největší ze všech krajů České republiky. Ovšem, kde si kraj

nevedl špatně, je dlouhodobá míra nezaměstnanosti, kde byl s hodnotou 0,23 % třetím nejméně ohroženým. Druhým nejohroženějším krajem je kraj Moravskoslezský, který má poměrně stejné hodnoty jako Ústecký kraj. Na rozdíl od Ústeckého má o 6,6 procentuálních bodů nižší míru osob s nedostatečnou gramotností, ale naopak více zde hrozí dlouhodobá nezaměstnanost. Třetím nejohroženějším krajem, z celkového výsledku, je kraj Zlínský, který mírně zaostává za Moravskoslezským krajem. Zlínský kraj patří k nejohroženějším krajům v parametru blízkosti k hranici příjmové chudoby. Kraje, které si v jednotlivých parametrech vedly nejhůř, jsou označeny červenou barvou. Otázkou zůstává, proč zrovna Ústecký a Moravskoslezský kraj jsou na tom s chudobou nejhůř? V těchto krajích je největší koncentrace lokalit s vyšším podílem sociálně vyloučených Romů.

Tabulka 28: Souhrnný pohled na intenzitu lidské chudoby v ČR za rok 2019

Souhrnný pohled na intenzitu lidské chudoby v ČR za rok 2019					
Kraj	Blízkost k hranici příjmové chudoby v (%)	Dlouhodobá míra nezaměstnanosti v (%)	Míra osob s nedostatečnou gramotností v (%)	Robustnost materiální deprivace v (%)	Energetická chudoba v (%)
Hl. město Praha	61,3	0,23	9,6	35,4	19,6
Středočeský	46,2	0,33	15,9	33,5	14,0
Jihočeský	81,1	0,46	18,4	37,8	13,3
Plzeňský	80,4	0,28	17,0	37,4	15,1
Karlovarský	79,3	0,53	24,6	45,5	20,2
Ústecký	86,2	0,23	27,1	75,5	22,1
Liberecký	82,0	0,29	20,6	42,4	14,9
Královehradecký	81,5	0,29	16,2	33,2	10,4
Pardubický	85,8	0,61	18,3	39,8	13,2
Kraj Vysočina	84,9	0,18	17,0	34,7	9,9
Jihomoravský	78,5	0,19	16,9	42,4	14,5
Olomoucký	82,3	0,23	20,8	51,2	16,1
Moravskoslezský	85,3	0,29	20,5	52,0	20,3
Zlínský	87,5	0,25	18,5	30,2	10,7

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Ústecký kraj

Ústecký kraj patří mezi tedy nejchudší kraje v ČR. Velký podíl na chudobě v tomto kraji mají sociálně vyloučené lokality, ve kterých žijí lidé, kteří vzhledem ke své nepříznivé sociální situaci nejsou schopni se zapojit do běžného života. Ve většině případů se jedná o chudé Romy. V těchto sociálně vyloučených lokalitách žilo v roce 2006 přibližně 20-22 tis. obyvatel, k roku 2015 se jejich počet zvýšil skoro o polovinu na 36-38,5 tis. Vzhledem k tomu se zvyšuje i počet sociálně vyloučených lokalit, v roce 2006 jich bylo 63, v roce 2015 se zvýšil

počet na 89. Mezi města Ústeckého kraje s nejvyšším počtem sociálně vyloučených lokalit patří Děčín, Chomutov, Litvínov a Most. Lokality se vyskytují mimo městskou aglomeraci např. Chánov – Most nebo přímo v centrech měst a v panelových sídlištích např. Janov – Litvínov. Život v těchto sociálně vyloučených lokalitách má svá specifika a pravidla, ale také příčiny. Jejich obyvatelé stojí před komplexem problémů, které mnohdy nejsou schopni sami odstranit. Lidé žijí v nevyhovujících bytových podmínkách. Ve vyloučených lokalitách je vysoká míra nezaměstnanosti. Příčinami nezaměstnanosti je nízká kvalifikace, vlastní rozhodnutí jednotlivců, vytěsnění z trhu práce, zadluženost, diskriminace. Velký vliv má i nedostatečné vzdělání obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Většinou jejich vzdělání končí absolvováním povinné školní docházky. Neúspěšnost romských žáků v českém školském systému má i vliv na jejich následné neuplatnění na trhu práce, a to přispívá k dalšímu prohlubování sociálního vyloučení. (Balogová, 2006; Mareš 2006)

Moravskoslezský kraj

Spolu s Ústeckým krajem patří i Moravskoslezský kraj mezi nejchudší kraje České republiky. V krajském městě Moravskoslezského kraje Ostravě, je aktuálně popsáno 15 sociálně vyloučených lokalit, v nichž žije kolem 6 150 obyvatel. Tito obyvatelé žijí v ubytovnách nebo hotelových domech s kapacitou překračující 8 tisíc lůžek a obsazeností přes 5 500 osob. Do sociálně vyloučené skupiny řadíme i osoby bez střechy nad hlavou, kterých podle expertních odhadů z roku 2012 žije v Ostravě okolo 500. Jedná se tak o více než 12 tisíc obyvatel Ostravy, které naplňují charakteristiky sociálního vyloučení. (Výzkumný tým Agentury pro sociální začleňování, 2018)

3. Příčiny a důsledky chudoby v ČR

V této kapitole se zaměříme na příčiny a následné důsledky, které vedou k chudobě lidí žijících v České republice. V ČR je jedním z největších sociálních problémů sociální vyloučení různých skupin obyvatel. Nejvíce jsou ohroženi lidé v azylových domech, na ubytovnách, mladí lidé z dětských domovů, dlouhodobě nezaměstnaní, senioři, lidé, kteří žijí v nevyhovujících bytech, zdravotně postižení a rodiny s nízkými příjmy, lidé vracející se po výkonu trestu. Na chudobě se podílí mnoho faktorů mezi ně patří dlouhodobě nízký nebo nepřiměřený příjem, zdravotní postižení, špatný zdravotní stav, stáří, rozpad rodiny a výchova dětí v ohrožených rodinách, závislost na drogách a alkoholismus, nedostatečné vzdělání, dlouhodobá nezaměstnanost, finanční negramotnost, bytová politika státu. Zamysleme se, jak

chudoba ovlivňuje životy lidí a na případné důsledky, které má chudoba na náš život. Podíváme se také, jaká řešení se pro snížení chudoby nabízí.

3.1 Dlouhodobě nízký nebo nepřiměřený příjem

Nízký příjem vede k vyššímu ohrožení chudobou a ke zvýšenému riziku sociální izolace. Lidé se dostanou do výjimečných životních situací, ve kterých se neobejdou bez pomoci. Jedná se například o situace, kdy lidé s nedostačujícími příjmy nejsou schopni zajistit si vlastními silami bydlení. Cena bytů na trhu stoupá a lidé nemohou s nízkými příjmy na vlastní bydlení dosáhnout. Lidé bydlí v bytech s často nevýhodnou podnájemní smlouvou. Vzhledem k jejich nízkým příjmům nemohou ani získat hypoteční úvěr u banky či jiných finančních společností. Takto se lidé dostávají do začarovaného kruhu. Městských bytů je méně a bytová politika je vedena jinými společnostmi. Bytová situace je však v určitých lokalitách různá. Lokality se liší polohou, rozlohou v rámci obce nebo města, mírou dostupnosti základní občanské vybavenosti, mírou etnické a sociální odlišnosti obyvatel. Dále typem, velikostí a formou vlastnictví domů či bytů, a jaký je stav jejich vybavenosti. (Gabal, Čada, Snopek, 2008)

V boji s chudobou je tedy třeba klást důraz na sociální začleňování, kterému napomáhá podpora bydlení. I když zajistit si bydlení je odpovědností každého občana, ne státu, má každý jedinec má podle mezinárodních smluv o lidských právech a základních svobodách právo na přiměřenou životní úroveň, ke které patří právě i bydlení. Jaká je kvalita bydlení a jeho dostupnost patří mezi základní ukazatele životní úrovně společnosti. Když jedinec ztratí bydlení má to velké sociální dopady a často to vede k sociálnímu vyloučení. Řada subjektů je zapojena do podpory bydlení nízkopříjmových obyvatel. MPVS přispívá k řešení bytové nouze občanů vyplácením příspěvku na bydlení a doplatku na bydlení. Tyto nárokové dávky pouze udržují daný stav, kompenzují nedostatek příjmu a tím zabrání k pádu lidí do chudoby a ztrátě bydlení, popř. k sociálnímu vyloučení. Dávky nepodporují řešení příčin vzniku této životní situace, nemají preventivní ani motivační charakter. Cílem je vlastně pouze pomoc udržet osoby v bydlení. MPSV vynaložilo v období 2012–2016 54,3 mld. Kč na vyplácení příspěvku na bydlení a doplatku na bydlení. Příspěvek na bydlení je dávkou státní sociální podpory, která je vyplácena rodinám či jednotlivcům s nižšími příjmy s cílem hradit nezbytné náklady na bydlení. Doplatek na bydlení je dávkou hmotné nouze. MPVS upravuje a zpřisňuje podmínky pro vznik uvedených dávek a pro jejich výši, stále přetrvávají v právní úpravě možnosti pro nadužívání poskytované podpory. Byly vydány interní předpisy, které tuto

situaci kompenzují. Platná právní úprava je nastavena tak, že osoba bez příjmů má nárok na vyšší příspěvek a doplatek na bydlení než osoba s vlastními příjmy, protože příjem osoby se zohledňuje při výpočtu těchto dávek a konečnou výši dávky snižuje. Současně se příspěvek i doplatek na bydlení vyplácí po neomezenou dobu. Tyto skutečnosti snižují motivaci k získání ekonomické soběstačnosti při řešení otázek bydlení.

3.2 Dlouhodobá nezaměstnanost

Další příčinou vedoucí k chudobě je dlouhodobá nezaměstnanost. Dlouhodobě nezaměstnaní lidé na jedné straně ztrácí pracovní návyky a svoji odbornost a tím se stávají znevýhodněni na trhu práce, na straně druhé výše podpory v nezaměstnanosti snižuje motivaci pracovat. U nezaměstnaných s nízkým příjmem může minimální mzda způsobit zrušení minimálních dávek, to může vést ke snížení motivace pracovat a tím i přispívá k životu na hranici chudoby. (Božena Buchtová, Josef Šmajš, 2013)

Dlouhodobá nezaměstnanost má nežádoucí vliv nejen na jednotlivce, ale i na celou společnost. Objevuje se zvýšený výskyt lidí se sociálně-patologickými jevy. Podpora lidí v nezaměstnanosti je v současné době poskytována po omezenou dobu. Podporou v nezaměstnanosti se rozumí měsíční dávka, která je určena nezaměstnanému člověku ke krátkému překlenutí doby, po kterou nemá práci. Nárok na podporu v nezaměstnanosti má uchazeč o zaměstnání, který požádá pracoviště ÚP ČR o poskytnutí opory v nezaměstnanosti a splní zákonem o zaměstnanosti stanovené podmínky. O délce podpory rozhoduje věk uchazeče. Lidé do 50 let mohou pobírat podporu po dobu 5 měsíců, lidé od 50 do 55 let 8 měsíců a lidé nad 55 let až 11 měsíců. Ohroženou skupinou jsou lidé, kteří nemají nárok na podporu v nezaměstnanosti. Mezi ně patří ti, kterým byl v době posledních 6 měsíců před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání skončen pracovní poměr z důvodu porušení povinnosti hrubým způsobem. Rizikovými skupinami pro dlouhodobou nezaměstnanost jsou lidé bez vzdělání nebo pouze se základním vzděláním, lidé, kteří nemají co nabídnout na trhu práce – vzdělání, odbornost atd., jedinci, kteří nechtějí pracovat, nemají zájem o další sebevzdělávání, rekvalifikační kurzy, práci si nehledají, nebo jim v aktivní pracovní činnosti brání jejich zdravotní stav, rodinné zázemí. Ohroženou skupinou jsou i lidé po dobu vazby a výkonu trestu. Tito lidé jsou ohroženi chudobou nejvíce. Lidé si často neuvědomují, že stát se o ně může postarat do určité míry a nemůže veškerou zodpovědnost za svou životní situaci dát za vinu státu. Nikde však není zajištěno, že do stanoveného limitu jedinec práci najde. Pro tyto jedince český sociální systém nabízí rekvalifikační kurzy, které nabízejí získání nové

kvalifikace a zvýšení, rozšíření nebo prohloubení dosavadní kvalifikace, včetně jejího udržování nebo obnovování. Za rekvalifikaci se považuje i získání kvalifikace fyzické osoby na trhu práce, která dosud žádnou kvalifikaci nezískala. Po skončení nároku na podporu v nezaměstnanosti může jedinec dosáhnout na sociální dávky např. příspěvek na bydlení, dávky pomoci v hmotné nouzi. (Božena Buchtová, Josef Šmajš, 2013)

3.3 Finanční negramotnost

Další příčinou chudoby v ČR je nedostatečná finanční gramotnost. Finanční gramotnost je souborem znalostí, dovedností a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování. (mfcf, 2014) I když podle průzkumů úroveň finanční gramotnosti u nás stoupá. Index finanční gramotnosti podle České bankovní asociace (ČBA), dosáhl 57 %, v roce 2019 což je pouze bodové zlepšení oproti roku 2018. S finanční gramotností si poradí většinou lidé s vysokoškolským vzděláním a lidé ve věku 54-64 let. S financemi si vůbec neví rady 10 % lidí. (pro ČBA agentura SC\ C). Jsou to většinou lidé se základním vzděláním nebo výučním listem. V tomto případě se jedná o skupinu lidí, která je často ohrožena chudobou. Lidé bez finančních znalostí si půjčují peníze na běžný život, nejsou schopni své finanční závazky splácet věřitelům, tento stav vede k penále nebo k dalším závazkům formou čerpání dalších úvěrů. Celková dlužná částka i úroky postupně narůstají a lidé dostávají se do tzv. dluhových pastí. Nejčastějším důvodem vzniku dluhové pasti je špatné zhodnocení budoucí možnosti splácet. Dlužníci mají možnost vyhlásit osobní bankrot, je to způsob oddlužení, kdy jsou dlužníkovy dluhy sjednoceny. (mfcf, 2014)

Lidé neznalí finanční gramotnosti se díky svým dluhům mohou stát i oběťmi lichvy, i když je lichva podle českých zákonů trestným činem, velmi obtížně se prokazuje. Zákon totiž přesně nestanoví, jaká konkrétní výše půjčky a úroků může už být lichva označena. Je velmi obtížné lichvu u soudu prokázat. České soudy odsoudí za lichvu, až když úroky z úvěru dosahují 60 až 70 % za rok.

Lidé uzavírají velmi nevýhodné smlouvy pro spotřebitele, se smlouvou se tyto lidé podrobně neseznámí nebo jim mnohé věci nejsou jasné, ale smlouvu i tak uzavřou. Často bývají smlouvy napsány složitě, nejednoznačně a nepřehledně. Stává se, že s těmito smlouvami mají potíže i samotní právníci. Toto agresivní chování obchodníků nepřispívá ke snižování příčin chudoby v České republice. Obchodníci jsou schopni vyvolávat v lidech pocit nátlaku, hlavně na seniory. Každý z nás se asi s nějakým takovým obchodníkem setkal.

Obchodníkem, který nám vnucoval něco, o co jsme vlastně ani nestáli a donutil nás si předmět či službu koupit. (Ekumenická Akademie Praha, 2012)

3.4 Zadlužení občanů

Finanční negramotnost vede k předlužení ohrožených osob. Statistiky ukazují, že zadluženost obyvatel roste úměrně se snižujícím se vzděláním. Již výše uvedená dlouhodobá nezaměstnanost a sociální vyloučení je hlavní příčinou dluhů obyvatel. Rostoucí předluženost je vnímána jako závažný problém v celé EU. Nejenže má přímo vliv na míru nezaměstnanosti, kvalitu bydlení, dostupnost zdravotní péče, vzdělávání, kriminalitu, recidivu a je i příčinou sociálního vyloučení. Jednotlivce i rodiny vede k sociálním problémům a ohrožuje jejich základní potřeby. Přes 10% dospělé populace v ČR čelí exekuci a celkem je uvedeno 5 mil. exekučních řízení. Situace je vážnější v tom, že většina lidí čelí více exekucím naráz. To sebou nese ekonomické a sociální důsledky. (Šeda, 2018) Největší podíl na růstu celkového dluhu mají především úvěry na bydlení. Objem z těchto dluhů meziročně vzrostl o 133 miliard Kč a poprvé tak přeskočil dva biliony korun. Meziroční pokles úvěrů na bydlení zaznamenala řada krajů. Nejrychleji se počet klientů s tímto typem úvěru snížil ve Zlínském kraji a na Vysočině. Naopak mezi kraje, kde se počet klientů zvýšil, patří kraj Středočeský, Praha a Plzeňský kraj. (ČTK, 2020)

3.5 Děti a chudoba

Míra rizika chudoby dětí v ČR (18 %) je pod průměrem EU-25, to vyplývá z mezinárodní komparace provedené Evropskou komisí s údaji SILC-2005. Vysoká je míra chudoby v neúplných domácnostech s dětmi a v domácnostech se třemi a více dětmi. V neúplných domácnostech se pohybuje na úrovni 43-50 % a v domácnostech se třemi a více dětmi na úrovni 23-31 %. Problém je i u rodin nezaměstnaných nebo nepracujících, kde míra rizika chudoby dětí je na úrovni 43-68 %. U nás žije 8 % dětí v domácnostech, kde nikdo nepracuje. Život dětí v rodinách postižených chudobou nebo dětí žijících v sociálně vyloučených lokalitách se odvíjí odlišně od života jejich vrstevníků v běžné společnosti. Specifické prostředí vyloučených lokalit je spojené s řadou problémů. Nedostatek finančních prostředků vede k omezenému materiálnímu vybavení domácnosti, k omezeným výdajům na školní a mimoškolní činnost dítěte. Děti mají omezený prostor, nemají dostatečné soukromí a podmínky na školní přípravu. Děti se často setkávají s drogovými závislostmi, alkoholismem nebo s využíváním nezákonných způsobů obživy. V sociálně vyloučených

lokalitách je i ohrožena bezpečnost dětí. Ty se mohou stát obětmi lichvy, kuplířství a kriminální činnosti. Děti z těchto lokalit čelí i rasismu, v kolektivu bývají předmětem diskriminace, protože na sobě nesou známky chudoby a odlišnosti, nemají podobné zájmy s vrstevníky, mluví odlišně a nejsou úspěšné ve škole. Žijí ve špatných bytových a hygienických podmínkách a tím jsou i ohroženy výskytem infekčních chorob. Tato problematika dětí ze sociálně vyloučených lokalit a rodin zasažených chudobou je úzce propojena i s oblastí náhradní a ústavní péče. (Chovancová, 2018)

3.6 Závislost na drogách a alkoholismus

Dlouhodobá nezaměstnanost, chudoba a jejich vysoké procento mají vliv nejen na jednotlivce, ale i na celou společnost. Takto postiženou společnost provází výskyt obyvatel se sociálně-patologickými jevy, což se zjišťuje nepřímou: zvýšenou konzumací alkoholu, nikotinu a drog, vyšší nemocností a rostoucí spotřebou léků, vyšším výskytem sebevražedných pokusů. Alkohol je silnou drogou vytvářející návyk a hlavní příčinou narušeného zdraví a dalších škod ve společnosti. Spousta somatických nemocí souvisí přímo s nadměrným užíváním alkoholu. Alkohol také vede ve svých důsledcích k nezaměstnanosti i bezdomovectví. (Buchtová, 2013) Závislosti jakéhokoliv druhu tvoří vážné překážky v participaci jedinců na životě společnosti, tím se podílejí na vyšším riziku chudoby a sociálního vyloučení dotčených jedinců. (Tomeš, 2011)

4. Řešení chudoby v ČR

Hlavními státními institucemi, které vykonávají vůči občanům sociální politiku ČR a pomáhají lidem v těžkých životních situacích a vedou k řešení chudoby v ČR, jsou Česká správa sociálního zabezpečení a Úřad práce ČR. Obě instituce fungují pod metodickým vedením Ministerstva práce a sociálních věcí. ČSSZ vyplácí potřebným důchody – starobní, invalidní, vdovský, sirotčí a nemocenské dávky, ÚP vyplácí podpory v nezaměstnanosti, dávky sociální podpory – přídavky na dítě, příspěvek na bydlení, porodné, pohřebné, dávky hmotné nouze, dávky pro zdravotně postižené, dávky péstounské péče. Specifické postavení mají v sociálním systému ČR samosprávné celky, obce a kraje. Role obcí se v posledních letech velmi změnila. Samosprávu vykonávají zastupitelstvo a rada obce, ty samostatně rozhodují o otázkách, které závisí na vůli obce či kraje. Např. jaké stavby typu sociálního bydlení v obci budou realizovány. Ale některé sociální záležitosti vykonávají obce jménem státu, nikoliv jménem svým např. vyplácení dávek – porodné, rodičovský příspěvek. Jedna

z nejdůležitějších agend obcí je sociálně-právní ochrana dětí, především dětí z rizikových skupin, ze sociálně vyloučených lokalit. (Pavel Kaczor, 2015)

4.1 Sociální politika ČR

Úkolem sociální politiky je postarat se o jedince, kteří z nějakého důvodu potřebují pomoc, protože nedokážou být soběstační, tj. nezávislí na pomoci druhých, resp. státu. Systémově uspořádané minimální dávky sociálního pojištění, státních sociálních podpor a sociální pomoci označuje pojem „záchranná sociální síť“, která má také zajistit, aby každý občan nebyl existenčně ohrožen v důsledku ekonomických reforem a také, aby žádný občan neklesl pod hranice existenčního či sociálního minima. Obecně tímto pojmem rozumíme soustavu sociálních dávek a sociálních služeb. Sociální podpora potřebným z hlediska dlouhodobé udržitelnosti musí být vázaná na finanční možnosti a stav veřejných financí ekonomiky státu. (Kaczor, 2015)

Jedním z řešení, jak pomoci lidem, kteří jsou ohroženi chudobou a sociálním vyloučením, je v sociálním systému ČR systém dávek hmotné nouze. Dávky hmotné nouze jsou upraveny v zákoně č.111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Lidé v hmotné nouzi nejsou schopni si zabezpečit základní obživu a bydlení nebo jsou postiženi mimořádnou událostí, která může ohrožovat jejich život či zdraví. Do systému těchto dávek patří: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc, která bývá vyplacena jednorázově. Příjemce příspěvku na živobytí se může stát domácnost, které zůstává na život méně než částka na živobytí (součet životního minima členů domácnosti), která vyčerpala jiné možnosti pro zvýšení příjmů a pro bydlení se může stát domácnost, která vydá víc než třicet % příjmu na pokrytí nákladu na bydlení.

Někteří lidé nesplňují podmínky hmotné nouze, i když žijí v problematické životní situaci. Tito lidé spíše na sociálním systému cíleně „parazitují“. Jsou to ti lidé, kteří neprojevují snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním, nejsou vedeni v evidenci uchazečů o zaměstnání na ÚP nebo odmítají bez vážných důvodů vykonávat aktivity určené ÚP. Patří sem i rodiče, jejichž dítě neplní povinnou školní docházku. (Kaczor, 2015)

4.2 Adekvátní příjem

Z uvedené Strategie sociálního začleňování vyplývá, že dalším cílem je zajistit adekvátní příjem a prevenci ztráty příjmu pro osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené. Každý člověk má právo na prostředky a sociální pomoc dostatečné pro důstojný život. Je třeba podpořit lidem adekvátní příjem, který jim zaručí slušnou životní úroveň. Právo na dostatečné finanční prostředky má být v kombinaci s aktivní připraveností osoby pracovat. Účast na trhu práce a adekvátní odměna za práci jsou prvořadými faktory, jak začlenit osoby ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením do společnosti a zajistit jim důstojný život. (Kaczor, 2015) V zákoně č.110/2006 o životním a existenčním minimu se stanovuje minimální hranice peněžních příjmů fyzických osob nutných k zajištění výživy a základních potřeb. Existenční minimum je minimální hranice příjmů fyzických osob, která je považována za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití. Životní a existenční minimum nezahrnuje ale nezbytné náklady na bydlení. Ke zvýšení životního a existenčního minima došlo v dubnu 2020. Životní minimum pro jednotlivce je 3 860 Kč a existenční minimum 2 490 Kč.

4.3 Prevence kriminality

Chudobou jsou ohroženi i lidé vracejících se z výkonu trestu odnětí svobody. Jedním z cílů je začlenit tyto osoby do „normálního“ života. Jedná se hlavně o zajištění bydlení, vyřešit bezdlužnost, zbavit je závislosti a najít jim zaměstnání. Získání legálního příjmu těchto ohrožených osob vede k uspokojených základních potřeb. Najít zaměstnání ztěžuje nízká kvalifikace, motivace, zadluženost a předsudky společnosti, požadavek na čistý trestní rejstřík. Tyto problémy má pomoci řešit tzv. programy zacházení, kterých se odsouzení účastní ještě ve vězení. Tento program je individuálně vypracován při nástupu do výkonu trestu na základě pedagogické, psychologické a sociální charakteristiky vězně. Cílem je připravit odsouzeného na samostatný život po návratu z vězení. Vedle programů zacházení jsou „domy na půli cesty“ jež poskytují sociální služby, právní, psychologické poradenství v oblasti zvládání dluhů, závislostí, hledání práce, bydlení pod dohledem Probační a mediační služby. (Kaczor, 2015)

4.4 Chudoba a zdraví

Při řešení chudoby je třeba myslet i na zlepšení přístupu sociálně vyloučených osob ke zdravotní péči. Dle Světové zdravotnické organizace (WHO) je chudoba největší samostatnou

determinantou špatného zdraví. U lidí žijících v chudobě se vedle již výše uvedených závislostí vyskytují i deprese z pracovní deprivace. Jedná se o fyziologické, psychologické a sociální důsledky nechtěné ztráty práce. Objevují se často duševní poruchy a poruchy chování, které jsou vyvolané účinkem psychoaktivních látek. Psychické poruchy, neurotické poruchy a poruchy vyvolané stresem, které vedou až k narušení osobnosti. (Boleloucký,2013)

U lidí postižené chudobou se objevuje vyšší riziko konzumace závadné stravy. Problém sociálního vyloučení a chudoby je umocněn vyššími zdravotními riziky pro ohrožené osoby, celkovým zanedbáváním prevence závažných onemocnění a nedostatečnou místní dostupností odpovídající péče. Právně je v České republice rovný přístup ke zdravotní péči zajištěn platnou legislativou, která vychází z Ústavy ČR, tj. Listiny základních práv a svobod, Úmluvy o lidských právech a biomedicíně a významně podporuje práva pojištěnce v systému veřejného zdravotního pojištění. Osoby ohrožené sociálním vyloučením (nezaměstnaní, děti, důchodci, matky na mateřské dovolené) jsou také pojištěnci veřejného zdravotního pojištění. Mnohé problémy v přístupu ke zdravotní péči sociálně vyloučených osob nebo osob sociálním vyloučením ohrožených souvisí s velmi nízkou informovaností a povědomím o svých právech a povinnostech jako pojištěnce. Je třeba se zaměřit na zlepšení přístupu osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených ke zdravotní péči. (Strategie sociálního začleňování 2014-2020)

4.5 Řešení chudoby v Moravskoslezském kraji

Jak už víme z jednotlivých měření chudoby v krajích České republiky, mezi nejčastěji ohrožené regiony patří Moravskoslezský kraj. Jelikož je Moravskoslezský kraj zároveň mým rodným krajem, bude tato část zaměřena na to, jak bojuje s mírněním chudoby právě Moravskoslezský kraj.

Moravskoslezský kraj stanovil na rok 2009-2020 Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje. Mezi hlavní cíle, kterým se projekt zabýval bylo Dobré vzdělání a vysoká zaměstnanost – pro všechny. Vzdělání je stále nezbytnou součástí k získání dobrého zaměstnání. Moravskoslezský kraj má velice dobře rozvinutou vzdělávací infrastrukturu od mateřských škol až po vysoké školy a zároveň patří mezi nejaktivnější kraje v České republice v inovacích ve vzdělání. Ale i přesto, patří kraj stále mezi chudobou nejohroženější kraje. V oblasti vzdělání se chce kraj neustále zlepšovat a rozvíjet a posunout jej ještě na vyšší úroveň. Cílem je nejen dále rozvíjet oblast vzdělání, ale také zajistit více pracovních příležitostí pro kvalifikované občany a zbavit se tak statusu kraje s nejvyšší nezaměstnaností.

K dosažení viditelné změny je potřeba koordinované a koncentrované úsilí všech, kdo zaměstnanost nejvíce ovlivňují, ať už to jsou úspěšné místní firmy, noví investoři, fungující veřejný sektor nebo účinná a aktivní politika zaměstnanosti úřadu práce. (Strategie rozvoje msk, 2009-2020)

Od roku 2021 přišel Moravskoslezský kraj s další strategií, jak snížit chudobu v regionu. Strategie se týká podpory rozvoje romských komunit Moravskoslezského kraje na období 2021-2027. Romské komunity patří v Moravskoslezském kraji mezi chudobou nejohroženější skupiny a sociálního vyloučení. Sociální vyloučení definujeme jako proces, kterým jsou jednotlivci nebo skupiny lidí zbavováni přístupu ke zdrojům, které jsou nezbytné pro začlenění se do společnosti. Proces sociálního vyloučení je důsledkem chudoby a nízkých příjmů, ale přispívají k němu i jiné faktory, kterými jsou například diskriminace, nedostatečné vzdělání nebo špatné životní podmínky. Moravskoslezský kraj má za cíl těmto ohroženým skupinám pomoci v oblasti bydlení, zaměstnanosti, prevence rizikových forem chování ve vztahu k sociálnímu vyloučení, prevence onemocnění a zajištění dostupnosti zdravotních služeb a péče, v oblasti vzdělání a v oblasti sociálních služeb zaměřených na procesy sociálního začleňování.

Aktivita Moravskoslezského kraje pro zlepšení situace v oblasti bydlení, by se měly zaměřovat zejména na dostupnost soukromého i obecného fondu a snížení hranice vstupu do něj, včetně zkvalitnění bydlení v sociálně vyloučených lokalitách, podporu systémů a programů zaměřených na sociální bydlení a sociální práci s domácnostmi. V oblasti zaměstnanosti se projekt zaměřuje zejména na uplatnění obyvatel vyloučených lokalit na trh práce. Do oblasti zaměstnanosti putuje velká podpora Úřadu práce ČR, sociálních podniků a nestátních neziskových organizací. (Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje 2009-2020)

V Moravskoslezském kraji probíhá v současnosti několik projektů ESF. Mezi ně patří například tyto projekty. Projekt INICIATIVA (realizace 11.2020-31.10. 2022) je na podporu mladých uchazečů o zaměstnání. Projekt je určen pro osoby žijících ve vyloučených lokalitách, pro osoby ohrožené dluhovou pastí, exekucí, dále i pro osoby opouštějící zařízení pro výkon trestu. Pro dlouhodobě nezaměstnané je projekt Podpora nezaměstnanosti dlouhodobě evidovaných uchazečů (1.1.2019- 31.12.2021). Projekt Jdi dál 50 plus je zaměřen na podporu uchazečů, kteří spadají do kategorie obtížně umístitelných z důvodu vyššího věku. Tyto a další projekty, které jsou v současné době v realizaci, mají přispět ke snížení chudoby v Moravskoslezském kraji. (ÚP, 2019)

Závěr

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo ukázat, že i když se Česká republika v rámci chudoby nachází na nejvyšších příčkách evropského měřítka, neznamená to však, že by se jí problém chudoby vůbec netýkal. Opak je pravdou. Stěžejním bodem práce byla analýza a následné srovnání chudoby v jednotlivých krajích České republiky. Na základě pěti parametrů jsem porovnávala, jak si kraje mezi sebou stojí.

Prvním porovnávacím aspektem byla materiální deprivace, ve které jsem na základě 9 položek v letech 2014-2019 analyzovala, v jaké míře si je mohou obyvatelé daného kraje dovolit. Výraznou položkou, kterou si lidé nemohou dovolit, byla týdenní dovolená mimo domov. Tato položka výrazně dominovala ve všech krajích České republiky a ani během 6 -ti měřených let se výrazně nesnížila. Další položkou, kterou si většina lidí nemohla dopřát, bylo dovolit si jíst maso obden. V celkovém součtu, kdy byla vypočítána robustnost materiální deprivace pro jednotlivé kraje, jsem zjistila, že krajem, který si v posledním roce měření vedl nejhůře byl kraj Ústecký a po něm následoval kraj Moravskoslezský.

Druhým parametrem mé analýzy bylo porovnání jednotlivých krajů k blízkosti příjmové chudobě. Díky provedeným výpočtům, které byly za potřebí k výslednému porovnání, jsem se dozvěděla, že nejbližší k příjmové chudobě má kraj Zlínský.

Mezi další důležité faktory vedoucí k chudobě patří dlouhodobá nezaměstnanost. Pro výpočet míry dlouhodobé nezaměstnanosti bylo zapotřebí provést mezní výpočet, a to podíl dlouhodobě nezaměstnaných a ekonomicky aktivního obyvatelstva. Tímto výpočtem jsem zjistila míru dlouhodobé nezaměstnanosti, ve které opět dominovaly kraje Ústecký a Moravskoslezský. Opakem byl kraj Pardubický, který si v tomto parametru vedl výrazně nejlépe.

Podle mého názoru patří mezi největší faktory ovlivňující chudobu lidí nedostatečná finanční gramotnost. Do této kategorie se řadí především osoby, které mají základní nebo nedokončené vzdělání. Díky výpočtu podílu osob se základním a nedokončeným vzděláním a počtu obyvatel nad 15 let, jsem dostala míru osob s nedostatečnou gramotností. V porovnání mezi kraji vyšel nejhůře kraj Ústecký a následně kraj Karlovarský.

Poslední dobou je v Evropské unii často používán pojem energetická chudoba, který se týká i České republiky. I když v ČR trápí energetická chudoba téměř 6 % domácností, i tak si nevedeme proti unijnímu průměru nejhůře. V rámci krajů jsem porovnávala tyto parametry: nedostatečně vytápěný byt, problémy s úhradou za teplo, elektřinu, plyn a vodu, podíl tepla,

teplé vody na nákladech na bydlení. V součtu těchto parametrů si ze všech krajů ČR vedl nejhůře kraj Ústecký.

Z práce je viditelné, že v boji proti chudobě jsou na posledních místech tyto dva kraje: Ústecký a Moravskoslezský.

V závěrečné části práce jsem se zaměřila na příčiny a důsledky chudoby. Mezi výrazné faktory vedoucí k chudobě patří dlouhodobě nízký nebo nepřiměřený příjem. Nízký příjem ohrožuje lidi chudobou a vede často ke zvýšenému riziku sociální izolace. Lidé se dostávají do výjimečných životních situací, ve kterých se neobejdou bez pomoci státu. Jedná se například o takové situace, kdy lidé s nedostačujícími příjmy nejsou schopni si zajistit vlastními silami bydlení. Velký vliv na tuto bytovou situaci má i cena bytů, která na trhu výrazně stoupá, a proto si lidé často nemohou dovolit vlastní bydlení a musí tak bydlet v pronajatých bytech s často nevýhodnou nájemní smlouvou.

Dalším důvodem, proč se lidé dostanou do chudoby, může být jejich finanční negramotnost. Lidé dostatečně neznají situaci finančního trhu a tím nemohou dosáhnout finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování. Takle neznalost může vést k následnému zadlužení občanů.

Chudobou jsou ohroženi i lidé vracející se z výkonu trestu a tyto osoby je třeba začlenit do „normálního“ života, zajistit jim bydlení, a hlavně také zaměstnání k získání legálního příjmu.

V práci jsem také uvedla, že je třeba myslet i na to, že chudoba nemá příznivý vliv na zdraví ohrožených lidí. Tito lidé mají větší sklon k fyzickému násilí, sebevraždám, k psychickým nemocem a různým závislostem. Objevuje se u nich i vyšší riziko konzumace závadné stravy, což vede k dalším onemocněním. Pomocí různé osvěty je třeba lidi ohrožené chudobou vést k péči o své zdraví a ukázat jim, že i oni mají právo na zdravotní péči.

Nikdo z nás se nechce dostat do takové životní situace, kdy by byl jeho život ohrožen chudobou, a proto, si myslím, že je velmi důležité, abychom si navzájem pomáhali, a aby byla poskytnuta pomocná ruka všem, kteří se v této tíživé životní situaci nacházejí.

Česká republika se řadí mezi státy, kterým není lhostejný osud lidí žijící v chudobě a snaží se různými podpůrnými prostředky pomáhat lidem ohroženým chudobou.

Mezi hlavní instituce, které pomáhají lidem s chudobou jsou Česká správa sociálního zabezpečení a Úřad práce ČR. Obě tyto instituce pracují pod metodickým vedením Ministerstva práce a sociálních věcí.

Chudoba je celosvětovým problémem a je třeba vědět, že i země, které se řadí mezi vyspělé státy světa se s ní potýkají. Myslím si, že není dobré před tímto problémem zavírat oči

a dělat, že se nás to netýká. Chudoba existuje a bude dál existovat. Ale správně nastaveným sociálním systémem, osvětou a různými programy v této oblasti můžeme chudobu snížit. Myslím si, že být „člověkem“ znamená i umět pochopit druhého a umět podat pomocnou ruku těm, kteří to potřebují. Díky své bakalářské práci jsem si mnohé věci znovu uvědomila...

Seznam zdrojů

Literatura

VEČERNÍK, Jiří. Občan a tržní ekonomika: příjmy, nerovnost a politické postoje v české společnosti. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. Ekonomie a společenské vědy. ISBN 80-7106-235-9.

MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie. ISBN 80-85850-61-3.

Strategie sociálního začleňování 2014-2020. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2014. ISBN isbn978-80-7421-080-8.

MAREŠ, Petr. Faktory sociálního vyloučení. Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2006. ISBN 80-87007-15-8.

GABAL, Ivan, Karel ČADA a Jan SNOPEK. Klíč k posílení integrační politiky obcí: sociální vyloučení Romů a česká společnost. [Praha]: Otevřená společnost, c2008. ISBN 978-80-87110-07-2.

MAREŠ, Petr. Nezaměstnanost jako sociální problém. Vyd. 2., dopl. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-60-5.

KACZOR, Pavel. Sociální politika a sociální systém ČR. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. ISBN 978-80-245-2096-4.

TOMEŠ, Igor. Obory sociální politiky. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-868-5.

ŠMÍDOVÁ, Michaela, Martin VÁVRA a Tomáš ČÍŽEK. Inventura předsudků. Praha: Academia, 2017. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2731-3.

PAVELKA, Tomáš. Dlouhodobá nezaměstnanost v České republice. Slaný: Melandrium, 2011. ISBN 978-80-86175-76-8.

ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4282-3.

Prameny

MAREŠ, Petr a Ladislav RABUŠIC. Subjective Perception of Poverty in the Czech Republic. *Czech Sociological Review* [online]. 1996, 32(3), 297-316 [cit. 2021-04-10]. ISSN 00380288. Dostupné z: doi:10.13060/00380288.1996.32.3.05

Večerník, Jiří. 2011. „Empirický výzkum chudoby v českých zemích ve třech historických obdobích.“ *Data a výzkum - SDA Info* 5 (2): 133-146. ISSN 1802-8152.

Buryová I. Vnímání a postoje občanů k problematice chudoby v karvinském mikroregionu. *Acta academica karviniensia*. 2019;19(1):21-33. doi: 10.25142/aak.2019.002.

Sirovátka, Tomáš et al. Monitorování chudoby v České republice: úvodní studie. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2002. 125, iv s. ISBN 80-238-9788-8.

Lindner, Tomáš, and Michal Strnad. 2006. Světová banka a vývoj jejích strategiích v boji proti chudobě. *Mezinárodní vztahy* (2): 120-140

SIROVÁTKA, Tomáš a Petr MAREŠ. Social Exclusion and Forms of Social Capital: Czech Evidence on Mutual Links. *Czech Sociological Review* [online]. 2008, 44(3), 531-556 [cit. 2021-04-10]. ISSN 00380288. Dostupné z: doi:10.13060/00380288.2008.44.3.05

Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje 2009-2020 [akt. 2012] | Databáze strategií - portál pro strategické řízení. Databáze Strategií - home | Databáze strategií - portál pro strategické řízení [online]. Copyright © [cit. 24.05.2021]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/msk/strategie/strategie-rozvoje-msk-2009-2020>

Internetové zdroje

Ohrožuje Českou republiku chudoba? | Statistika&My. Statistika&My | Magazín Českého statistického úřadu [online]. Copyright © Český statistický úřad [cit. 30.03.2021]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2019/06/20/ohrozuje-ceskou-republiku-chudoba/>

Zaostávající podprůměr: Česko se na evropském žebříčku genderové rovnosti propadá, je na 23. místě | Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © 2021 [cit. 30.03.2021]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/aktualita/zaostavajici-podprumer-cesko-se-na-evropskem-zebricku-genderove-rovnosti-propada-je-na-23>

EU řeší energetickou chudobu. ČR se vede dobře, situaci nízkopříjmových domácností by ale mohla zlepšit – EURACTIV.cz. EURACTIV.cz – Evropská unie v českých souvislostech [online]. Copyright © Unsplash [cit. 10.04.2021]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/cr-v-evropske-unii/news/eu-resi-energetickou-chudobu-cr-se-vede-dobre-situaci-nizkoprijmovych-domacnosti-by-ale-mohla-zlepsit/>

Energetická chudoba, strašák pětiny českých domácností. oEnergetice.cz - denní zpravodajství z energetiky [online]. Dostupné z: <https://oenergetice.cz/trh-s-elektrinou/energeticka-chudoba-strasak-petiny-ceskych-domacnosti>

Jak může pandemie koronaviru ovlivnit chudobu v Česku? Simulace dopadů na míru příjmové chudoby | Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.. Sociologický ústav AV ČR, v. v. i. [online]. Copyright © 2021 [cit. 30.03.2021]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/aktualita/jak-muze-pandemie-koronaviru-ovlivnit-chudobu-v-cesku-simulace-dopadu-na-miru-prijmove>

[Příjmy a životní podmínky domácností - 2019 | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ \[online\]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-2019](https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-2019)

[Exekuce | Rodinné finance | Ministerstvo financí ČR - proč se finančně vzdělávat? Ministerstvo financí ČR - proč se finančně vzdělávat? \[online\]. Copyright © 2013, MF \[cit. 24.05.2021\]. Dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/rodinne-finance/exekuce](https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/rodinne-finance/exekuce)

[Finanční vzdělávání | Vzdělávání | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR \[online\]. Copyright © 2005 \[cit. 24.05.2021\]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/financni-vzdelavani](https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/financni-vzdelavani)

[Exekuce | Rodinné finance | Ministerstvo financí ČR - proč se finančně vzdělávat? Ministerstvo financí ČR - proč se finančně vzdělávat? \[online\]. Copyright © 2013, MF \[cit. 24.05.2021\]. Dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/rodinne-finance/exekuce](https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/rodinne-finance/exekuce)

[Zadluženost – Agentura pro sociální začlenování. Agentura pro sociální začlenování – Odbor pro sociální začleňování \(Agentura\) je jedním z odborů MMR ČR. Agentura je vládním nástrojem na podporu obcí, které řeší problematiku sociálního vyloučení. \[online\]. Copyright © 2018 \[cit. 04.06.2021\]. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/oblasti-podpory/zadluzenost/](https://www.socialni-zaclenovani.cz/oblasti-podpory/zadluzenost/)

[Rodina a sociálně-právní ochrana dítěte – Agentura pro sociální začlenování. Agentura pro sociální začlenování – Odbor pro sociální začleňování \(Agentura\) je jedním z odborů MMR ČR. Agentura je vládním nástrojem na podporu obcí, které řeší problematiku sociálního vyloučení. \[online\]. Copyright © 2018 \[cit. 04.06.2021\]. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/oblasti-podpory/rodina-a-socialne-pravni-ochrana-ditete/](https://www.socialni-zaclenovani.cz/oblasti-podpory/rodina-a-socialne-pravni-ochrana-ditete/)

[Projekty v realizaci. Úřad práce ČR \[online\]. Copyright © \[cit. 04.06.2021\]. Dostupné z: https://www.uradprace.cz/web/cz/projekty-v-realizaci-8](https://www.uradprace.cz/web/cz/projekty-v-realizaci-8)